

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1957

ANDRA KAMMAREN

Nr 7

1—6 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 5 mars

	Sid.
Svar på fråga av herr Hélen ang. anledningen till att arbetet med ändrad dyrortsgruppering för förortsområdena kring Stockholm och Göteborg inte har fullföljts inom angiven tidsram	6
Interpellationer av:	
herr Jönsson i Jämtlands Sikås ang. ändring av föreskrifterna om resekostnader vid återbesök vid vissa specialsjukhus	8
herr Hamrin i Kalmar ang. främjande av sysselsättningen på Öland	9

Onsdagen den 6 mars

Skärpta åtgärder mot bilstölder	12
Utgifter under riksstatens andra huvudtitel:	
Vattendomstolarna: Avlöningar	17
Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	28
Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport	30
Utgifter under riksstatens tolfte huvudtitel:	
Civildepartementet: Avlöningar	31
Bidrag till Folkets hus i Hallsberg	35
Anslag under försvarets fonder m. m.:	
Flygfältsarbeten m. m.	37
Flyttning av Stockholms örlogsbas	41
Ändringar i tulltaxan	42
Ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor	46
Provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.	51
Upphävande av byggnadsregleringen m. m.	56
Interpellationer av:	
herr Svenning ang. framläggande av förslag till hyreslagstiftning i enlighet med hyresregleringskommitténs betänkande	67
herr Hamrin i Jönköping ang. tryggande av journalisternas verksamhet i tryckfrihelens anda	67

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 6 mars

	Sid.
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 1, om barna- och ungdoms- problemen	12
— nr 2, om utvidgning av 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar	12
— nr 3, om skärpta åtgärder mot bilstölder	12
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. överenskommelse med Tjecko- slovakien om vissa anspråk	16
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 2, rörande utgifter under andra huvud- titeln (justitiedepartementet)	16
— nr 12, rörande utgifter under tolfte huvudtiteln (civildeparte- mentet)	31
— nr 30, ang. vissa haverikostnader	35
— nr 31, ang. medelsbrister i försvarets civilförvaltning	35
— nr 32, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	35
— nr 33, ang. bidrag till Folkets hus i Hallsberg	35
— nr 34, ang. befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.	37
— nr 35, ang. befrielse från betalningsskyldighet till kronan	37
— nr 36, ang. ersättning till Matilda Elisabet Andersson m. fl.	37
— nr 37, ang. återbäring av arvs- och kvarlåtenskapsskatt	37
— nr 38, ang. anslag under försvarets fonder m. m.	37
— nr 39, ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.	42
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 8, om ändring i kommunalskatte- lagen, m. m.	42
— nr 9, om ändringar i tulltaxan	42
— nr 10, om ändrade grunder för beräkning av lagfartsstämpel för vissa slag av egnahem	46
— nr 11, ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva varvs- industrirestitution	46
— nr 12, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift	46
— nr 15, ang. ändrad lydelse av 5 § förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit	46
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. verkställd granskning av riksdags- bibliotekets styrelse och förvaltning	46
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 9, om lagstiftning angående använd- ningen av våld vid utskökningsförrättning	46
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. ändring av bestämmelserna om samordningen av sjukdoms- och olycksfallsersättningarna	46
— nr 6, om ändringar i familjebidragsförordningen m. m.	46
— nr 7, om ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslös- hetskassor	46
— nr 8, om provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.	51
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 5, om upphävande av byggnadsreg- leringen m. m.	56
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. befrielse från betalnings- skyldighet till kronan m. m.	67

Fredagen den 1 mars

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 22 nästlidna februari.

§ 2

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 77, angående fångvårdsanstalt i Ulriksfors, m. m.; och

till behandling av lagutskott propositionen nr 79, med förslag till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

§ 3

Föredrogs den av herr *Strandh* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående ökade möjligheter för den mindre företagsamheten att få tillgång till långfristiga lån på den vanliga kapitalmarknaden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs den av herr *Jansson* i Benestad vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående slopande av elskatten för en viss årsförbrukning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Till bordläggning anmäldes utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskomelse mellan Sverige och Tjeckoslovakien angående reglering av vissa anspråk och fordringar;

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.,

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde,

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader,

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom propriebalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper,

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag,

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag ur statens järnvägars driftmedel till utbyggnad av Folkets hus i Hallsberg, jämte i ämnet väckt motion,

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.,

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från viss betalningsskyldighet till kronan,

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Matilda Elisabet Andersson m. fl.,

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbäring av viss arvs- och kvarlåtenskapsskatt,

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1957/58 under försvarets fonder m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i gällande tulltaxa,

nr 10, i anledning av väckt motion om ändrade grunder för beräkning av lagfartsstämpel vid förvärv av vissa slag av egna hem,

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution,

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

bankoutskottets utlåtande nr 3, angående

ende verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om lagstiftning angående användningen av våld vid utökningsförrättning;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående viss ändring av bestämmelserna om samordningen av sjukdoms- och olycksfallsersättningarna,

nr 6, i anledning av väckta motioner om ändringar i familjebidragförordningen m. m.,

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor, och

nr 8, i anledning av väckta motioner om en provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.;

tredje lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av byggnadsregleringen m. m.; och

jordbruksutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan m. m.

§ 6

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 320) om införande av landstingslagen;

från statsutskottet:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret

1956/57, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1957/58;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1957/58 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till nybyggnad för konstfackskolan;

från bevillningsutskottet:

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogs-vårdsavgiften för år 1957 skall utgå; samt

från första lagutskottet:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952

(nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m.

§ 7

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 69, med förslag till luftfartslag m. m.,

nr 80, med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 318) om arbetstidens begränsning, m. m.,

nr 81, rörande ratifikation av en konvention om social trygghet mellan Sverige och Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, samt

nr 82, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.04.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 5 mars

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidna februari.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Birger Gezelius, född d. 22/5 1894, Lilla Hälla, Falun, vårdas fortfarande på Falu lasarettets medicinska avdelning för neurologisk undersökning och beräknas ej utskrivas från lasarettet förrän i slutet på nästkommande vecka. Riksdagsman Gezelius är därför förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden 4/3—9/3 1957; vilket härmed intygas på begäran.

Falu lasarett den 28/2 1957

Olle Hogeman

Lasarettsläkare vid medicinska avd.

Herr Gezelius, som vid sammanträdet den 20 februari beviljats ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 18 i samma månad, erhöll nu fortsatt ledighet till och med den 9 innevarande månad.

§ 3

Svar på fråga ang. anledningen till att arbetet med ändrad dyrortsgruppering för förortsområdena kring Stockholm och Göteborg inte har fullföljts inom angiven tidsram

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM, erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 februari 1956 tillkallade jag en särskild utred-

ningsman för att verkställa utredning rörande principerna för inplacering i ortsgrupp av förortsområdena kring Stockholm och Göteborg. I direktiven för utredningen framhöll jag, att utredningsmannen borde redovisa sina resultat i sådan tid, att möjlighet fanns att fr. o. m. den 1 januari 1957 genomföra de förändringar i ortsgrupperingen, som kunde föranledas av utredningen.

Herr Helén har nu frågat mig, om jag är villig att meddela skälen till att arbetet med den ändrade dyrortsgrupperingen för förortsområdena kring Stockholm och Göteborg inte har fullföljts inom i utredningsdirektiven angiven tidsram.

Jag är villig härtill, herr Helén, och mitt svar är, att tiden inte räckte till för en så grundlig beredning, som jag ansåg erforderlig med hänsyn till ärendets grannliga natur. Jag får sålunda framhålla, att remisshandlingen av utredningens betänkande och av utredningens skrivelse angående ortsgrupperingen inom Malmö förortsområde avslutades den 21 november resp. den 1 december 1956. Arbetsläget inom civildepartementet var då synnerligen ansträngt till följd av att de segslitna förhandlingarna om en löneplansrevision för statstjänstemännen pågick parallellt med den intensivaste perioden av det ordinarie budgetarbetet.

Vad angår ärendets natur och omfattning får jag påpeka att de slutsatser, som i remissyttrandena dragits av utredningens principförslag, sinsemellan avviker på väsentliga punkter samt att ärendet under december månad tillfördes ett nytt omfångsrikt material därigenom, att snart sagt varje enskild

Svar på fråga ang. anledningen till att arbetet med ändrad dyrortsgruppering för förortsområdena kring Stockholm och Göteborg inte har fullföljts inom angiven tidsram

kommun, som i något avseende omfattades av utredningsmannens förslag, inkommit med framställningar med synpunkter på de berörda kommunernas placering i ortsgrupp.

Härefter yttrade:

Herr HELEN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret på min enkla fråga. Jag är mycket glad över att kunna konstatera, att det i svaret klart sägs ut, att det endast är arbetstekniska skäl, som gjort det omöjligt för departementet att lägga fram förslag om ändrad dyrortsgruppering för dessa förortsområden, som verkligen blev lidande på dyrortsgrupperingen förra gången.

Anledningen till att jag velat fästa kammarens uppmärksamhet på att man ännu två månader efter den tidpunkt, då ändring skulle ha skett, inte är färdig med förarbetena är, att man i riksdagsberättelsen, där man återger direktiven för utredningar av denna typ, helt enkelt har uteslutit det avsnitt ur direktiven, där denna tidsgräns fastställts, utan att på sedvanligt sätt med transumticken ange, att man uteslutit något. Jag förmodar att det är en tillfällighet, och jag hoppas alltså att man ur civilministerns svar kan utläsa ett löfte, att man nu, när arbetsförhållandena inom civildepartementet är gynnsammare, bedriver arbetet med all erforderlig skyndsamhet, och att en proposition, förmodar jag, är att vänta. Det vore av arbetstekniska skäl för alla löneredogörare värdefullt, om det kunde ske så snart, att vid den utbetalning av retroaktiva lönetillägg, som såvitt jag förstår kommer att ske i början av juni månad, hänsyn kan tagas till en kommande ändring av dyrortsgrupperingen.

Jag vore mycket tacksam, om civilministern till ledning och hjälp åt dessa

redogörare nu ville ange, om han anser att en sådan tidsram är möjlig.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Det enda jag kan svara i anledning av de frågor som ställdes av herr Helén är att vi arbetar för högtryck inom departementet med frågan.

Sedan vill jag upplysningsvis meddela herr Helén, att det behövs ingen proposition i denna sak. Kungl. Maj:t har fullmakt av riksdagen att själv besluta.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Föredrogos var efter annan och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner:

nr 69, med förslag till luftfartslag m. m.,

nr 80, med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m.,

nr 81, rörande ratifikation av en konvention om social trygghet mellan Sverige och Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, samt

nr 82, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

§ 5

Föredrogos, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 2, 12 och 30—39, bevillningsutskottets betänkanden nr 8—12 och 15, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtande nr 9, andra lagutskottets utlåtanden nr 5—8, tredje lagutskottets utlåtande nr 5 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 4.

§ 6

Interpellation ang. ändring av föreskrifterna om resekostnader vid återbesök vid vissa specialistsjukhus

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr JÖNSSON i Jämtlands Sikås (fp), som anförde:

Herr talman! Personer, som lider eller lidit av cancer står som regel en längre tid under kontroll och behandling å radiumhemmet. Vid första besöket å radiumhemmet har patienten erhållit remiss från läkare å hemorten. Vid de förnyade besöken å radiumhemmet kallas patienten dit och erhåller därvid ett kort, där nästa besökstillfälle noteras. Vid de förnyade besöken stämplas kortet, vilket utvisar, att patienten gjort återbesöket. Återbesöken brukar vanligtvis ske var sjätte månad eller en gång om året.

Före den 1 januari 1955, då den allmänna sjukförsäkringen genomfördes, utgick statsbidrag till resor för patienter vid vissa anstalter för radiumbehandling m. m. Patienterna fick då vid besöket ersättning för utgifter för resan. Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 26 maj 1954 nr 400 upphörde dessa anstalter att utge resekostnadsersättningen.

Av lagen om allmän sjukförsäkrings 16 § framgår, att allmän sjukkassa skall utgiva ersättning för resor till och från läkaren, då resekostnaden överstiger fyra kronor för det första besöket hos läkaren och en krona för varje följande besök. Hela den överskjutande kostnaden skall ersättas, om försäkrad efter hänvisning av läkare sökt läkarvård vid allmänt sjukhus eller för enbart öppen vård avsedd sjukvårdsinrättning, där vården kunnat meddelas. Enligt dessa regler utgår bl. a. ersättning för resor till radiumhemmet med belopp som överstiger en krona, vilket väl även har varit avsikten, eftersom tidigare gällande kungörelse om statsbidrag till resan upphävdes, när lagen om den allmänna sjukförsäkringen trädde i kraft.

I cirkulär nr 39/1956 av den 25 september 1956 har riks-försäkringsanstalten emellertid till de allmänna sjukkas-sorna utfärdat föreskrifter, varav framgår, att besök å radiumhemmet, som inträffar efter 120 dagar sedan närmast föregående besök, är att betrakta som första besök, varav följer att patienten för att erhålla ersättning för resekostnaderna måste ha ny remiss av hemortsläkare.

De patienter, som tidigare erhållit resekostnadsersättning vid radiumhemmet och efter den 1 januari 1955 erhållit ersättning från sjukkassan, har givetvis räknat med att sjukkassorna i fortsättningen skulle lämna ersättning för resan med hänsyn till den ursprungliga remissen till radiumhemmet. De har därför ej alltid före resan besökt hemortsläkaren för erhållande av remiss för besök, som skall företagas och som finnes angivet på besökskortet från radiumhemmet. Då denna remiss från hemortsläkaren saknats, har sjukkassorna dock enligt riks-försäkringsanstaltens nya föreskrifter ej utgett ersättning för resan.

Om de personer som företagit resorna haft vetskap om att de måste uppsöka hemortsläkare för att erhålla ny remiss till radiumhemmet för att icke gå miste om resekostnadsersättningen, skulle hemortsläkaren endast kunna konstatera att vederbörande enligt besökskortet från radiumhemmet var uppmannad att göra återbesök där. Att hemortsläkaren skall utfärda ny remiss är meningslöst och skapar enbart irritation och förorsakar onödiga läkarbesök.

Här må framhållas, att dessa förhållanden icke enbart gäller vid besök på radiumhemmet, utan att samma förhållande är rådande då patienter står under kontroll vid andra specialistsjukhus.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 15 juni 1956 pågår f. n. en översyn av sjukkassetaxan, innefattande även en granskning av bestämmelserna om reseersättning i vissa delar. Det framgår inte klart av direktiven, huruvida det problem som berörts i denna interpellation

Interpellation ang. främjande av sysselsättningen på Öland

ingår i utredningsuppdraget. Det är emellertid synnerligen önskvärt, att en ändring i här angivna riktning kommer till stånd snarast.

Med stöd av det nu anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till att riksförsäkringsanstalten ändrar sina till de allmänna sjukkassorna utfärdade föreskrifter på så sätt, att ersättning för resekostnaderna vid återbesök vid vissa specialistsjukhus skall kunna utgå utan att ny remiss utfärdats av hemortsläkare?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. främjande av sysselsättningen på Öland

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HAMRIN** i Kalmar (fp), som yttrade:

Herr talman! Den 30 juni 1956 avgav 1954 års Ö-utredning sitt betänkande rörande Öland. Utredningen tillkom för att undersöka, vilka möjligheter som finns att främja sysselsättningen och motverka utflyttningen.

De senare årens utveckling beträffande dessa frågor har varit en fortsättning på den tendens som länge gjort sig gällande. Öland har således icke sedan 1830-talet haft en så låg befolknings-siffra som i år och säsongarbetslösheten ligger också denna vinter ovanligt högt. En arbetslöshet under vintern på cirka 200 personer inom ett landskap på cirka 25 000 invånare, innebar i fjol 20,6 understödsdagar per medlem mot endast 4,15 för hela riket.

När utredningen konstaterar att en utbyggnad av Ölands näringsliv måste baseras på öns naturtillgångar men också i hög grad påverkas av kommunikationernas ändamålsenlighet, är man vilig att instämma.

Ölands främsta näring är därför också jordbruket. Den sparsamt förekommande större industrien har antingen jordbruksprodukter eller sten som råvara. Öland har också blivit ett av vårt lands mest omtyckta turistmål. Fisket har likaså av naturliga skäl spelat en relativt stor roll i Ölands näringsliv.

Ö-utredningen anför sammanfattningsvis, att det i största utsträckning bör ankomma på landskapets myndigheter, organisationer och företagare att genom tillvaratagande av öns naturliga förutsättningar inom jordbruk, vissa industrigrenar och inte minst inom turistväsendet söka skapa gynnsammare existensmöjligheter för invånarna. På grund av rådande speciella svårigheter på ön måste dock i stor utsträckning tillgripas positivt stimulerande åtgärder i olika hänseenden, om man skall bromsa den pågående utvecklingen i befolknings- och näringslivshänseende. Det bör ankomma på länsorgan och statliga myndigheter att i detta fall göra sin insats. Som exempel på önskvärda statliga åtgärder anför utredningen bland annat en översyn av fiskehamnsplanerna, vidgade resurser för Kalmar läns företagareförening, förbättrade kommunikationer, undersökning av Ölands vattenförsörjning, ytterligare en jordbruksinstruktör samt ökade möjligheter till fiskerilån. Utredningen understryker starkt behovet av en broförbindelse mellan Öland och fastlandet. I avvaktan härpå bör förhandlingar upptas snarast möjligt för borttagande av vintertillägget och övergångsavgifterna för frakt av gods till och från Öland. Vidare pekar utredningen på de möjligheter staten har att lämna Öland bidrag ur fonden för friluftslivets främjande och för turistlivets utveckling och framhåller som sin åsikt att frågor om anslag från fonden bör bedömas särskilt välvilligt när det gäller Öland.

Beträffande möjligheterna att främja näringslivet på Öland skulle jag vilja framhålla följande synpunkter. Häst-

Interpellation ang. främjande av sysselsättningen på Öland

och fåravel har sedan gammalt varit stora inkomstkällor för Ölands jordbruk. Detta sammanhänger med den långa vegetationsperioden och de stora naturliga alvarsbetena. Sedan hästar och får i stor utsträckning försvunnit från alvaret utnyttjas betet ofta endast i liten utsträckning. På många håll börjar ölandstoken, enen och hasselbusken att erövra mark, som bättre kunde nyttjas som bete.

Ett återupplivande av Ölands urgamla fåravel skulle ha många fördelar. Den skulle kunna vara underlag för en ny industri, ett ullspinneri, den skulle ge råmaterial till öländsk hemslöjd, som i sin tur kunde avyttra sina alster till den alltmer ökande turistströmmen. Betningen av det öländska alvaret och de ännu kvarliggande ängarna skulle också till sist hjälpa till att bevara de vackraste landskapstyper vi har i vårt land, Ölands alvar och Ölands naturliga lövängar.

Vad som behövs är en undersökning rörande kostnaderna och beskaffenheten av ett lämpligt stängsel och ett ändamålsenligt fårhus, upplysningsverksamhet och möjligheter att bilda gemensamhetsbeten. När den sista frågan har lösts i en ny fastighetsbildningslag bör det vara dags att släppa ut de gotländska utgångsfåren eller någon annan härdig ras på det öländska alvaret.

På grund av det resultat, till vilket 1954 års Ö-utredning kom beträffande de öländska problemen och under hänvisning till vad jag i övrigt här anfört får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet lämna en redogörelse för de åtgärder, som från statens sida är vidtagna eller är avsedda att vidtagas för att främja sysselsättningen på Öland och motverka den pågående utflyttningen från ön?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 110, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 94, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter; och

nr 101, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter;

till riksdagens förordnanden:

nr 95, för herr Gunnar Svärd att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 96, för herr Gustaf Kollberg att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 97, för herr Ragnar Sundén att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 98, för herr Nils Aastrup att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 99, för herr Emil Ahlkvist att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 100, för herr Otto Jakob Westling att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 102, för herr Anders Pettersson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 103, för herr Patrik Svensson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 104, för herr Ivar Johansson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret; och

nr 105, för herr Gösta Netzen att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret.

§ 9

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner avlämnats till kammaren:

nr 83, med förslag till lag om ändrad

lydelse av 27 § 1 mom. B. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967),

nr 84, angående vissa anslag till epileptikervården för budgetåret 1957/58 m. m.,

nr 85, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus m. m.,

nr 86, angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen, och

nr 87, angående avgivande av förklaring i enlighet med bestämmelserna i artikel 36 moment 2 i stadgan för den internationella domstolen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10

Anmälades följande till herr talman-

nen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

nr 505, av fru *Sjövall* och herr *von Friesen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 72, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 2 mom. lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott, och

nr 506, av herr *Engkvist m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 72.

Dessa motioner bordlades.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.12.

In fiden

Gunnar Britth.

Onsdagen den 6 mars

Kl. 10.00

§ 1

Herr talmannen meddelade, att fröken Wetterström, som vid kammarens sammanträde den 20 februari med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 83, med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. B. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967);

till statsutskottet propositionen nr 84, angående vissa anslag till epileptikervården för budgetåret 1957/58 m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 85, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus m. m.;

till statsutskottet propositionen nr 86, angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen; och

till utrikesutskottet propositionen nr 87, angående avgivande av förklaring i enlighet med bestämmelserna i artikel 36 moment 2 i stadgan för den internationella domstolen.

§ 3

Föredrogos var efter annan och remitterades till behandling av lagutskott följande på kammarens bord vilande motioner, nämligen

nr 505, av fru *Sjövall* och herr *von Friesen*, samt

nr 506, av herr *Engkvist m. fl.*

§ 4

Föredrogs den av herr *Jönsson* i Jämtlands Sikås vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående viss ändring av föreskrifterna om resekostnader vid återbesök vid vissa specialistsjukhus.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Hamrin* i Kalmar vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogos vart efter annat allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner dels om skyndsamt utredning rörande åtgärder mot ungdomsbrottsligheten och dels om en utredning angående samordning av de samhällsliga stödformer och åtgärder, som syftar till en lösning av barna- och ungdomsproblemen på längre sikt, och

nr 2, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av 1956 års klientundersökning rörande ungdomsbrottslingar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7

Skärpta åtgärder mot bilstölder

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner om skärpta åtgärder mot bilstölder.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 165 av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.* och II: 198 av herr *Svensson* i Krokstorp *m. fl.* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala

1) att frågan om bilstölderna måtte givas prioritet vid samordnings- och översynsarbetet rörande ungdomsbrottsligheten, samt

2) att frågorna om förstärkning av ordningspolisen eller annan skärpning av bevakningen, hållande i förvar under viss kortare tid av ertappad biltjuv samt utvidgning av införselinstitutet därvid särskilt måtte beaktas.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 165 och II: 198 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! Jag kan inte hjälpa att jag efter genomläsningen av utskottets förevarande utlåtande har blivit en smula betänksam. Utskottet konstaterar inledningsvis, att bilstöldsproblemet sedan länge är ett mycket allvarligt problem men underlåter att säga att det kommer att förbli ett allvarligt problem, så länge man gör så litet åt saken som för närvarande.

Sedan hänvisar utskottet till de direktiv, som olika utredningar har fått, och säger att frågan har ägnats stort utrymme vid ett flertal konferenser. Ja, på det sättet har det fortgått i åratal, och det enda vi nu kan konstatera är att statistiken över bilstölderna blir alltmer skrämmande för vart år som går.

Vissa, säkerligen välmenande, personer har i överdrivet nit sökt förklara

Skärpta åtgärder mot bilstöld

bilstölderna med ungdomens stora tekniska intresse — ja, man har till och med velat göra gällande att vårt lands ungdomar skulle vara mera tekniskt begåvade än andra länders! Man måste beklaga att det finns personer, som kan föra ett sådant resonemang.

Ännu tråkigare är det emellertid att många människor tror att lösningen på problemet kan vara att sätta rattlös på bilarna eller vidtaga andra stöldförhindrande åtgärder. Det är nog gott och väl att människor vill säkra sin egendom mot stöld på det viset, men det som inger betänkligheter är den tendens som pekar på att problemets lösning skulle vara att finna i ett sådant förfaringsätt. Kan det verkligen vara rim och reson i att en grupp i samhället skall uppbjuda sin uppfinningsriksdom för att kunna läsa in sina tillhörigheter till skydd mot en annan grupp? För min del tror jag inte att det är rätta vägen. Svårigheten att lägga sig till med vad man vill ha ändrar ingenting i tjuvens grundinställning.

Det viktiga är just att få de felande att begripa att samhället inte kan tilllåta att var och en gör som han behagar. Vi vet att en stor del av dagens ungdom tyvärr aldrig har fått lära sig att det finns vissa regler, som man måste följa i den stora gemenskap som kallas samhället. Då är det alltså inte ungdomarna man skall straffa eller racka ned på, invänder någon. Nej, vi skall inte straffa men väl väcka ungdomarna, väcka dem till medvetande om samvaroreglernas existens!

De flesta av dem, som det här gäller, är inte värre därän än att de begriper ett tydligt språk — och med ett tydligt språk menar jag i detta sammanhang en åskådlig undervisning i hur samhället ogillar och fördömer vissa handlingsmönster och maner. Här kommer ett kortvarigt frihetsberövande in i bilden. Med det menar jag ett kortvarigt anhållande e. d., som gör det klart för vederbörande att det inte går an att bara

lämna sitt visitkort, d. v. s. namn och adress, till polisen och sedan ge sig ut på nya äventyr, nya bilstöld.

Nu har utskottet sagt att ett sådant tillvägagångssätt, alltså ett visst frihetsberövande, strider mot svensk rättsuppfattning. Ja, det kanske det har gjort hittills — men nya brott kräver nya åtgärder! Det kan inte få fortgå på det sätt som nu sker. Sverige leder nu på ett skrämmande sätt världsstatistiken, när det gäller bilstöld. Då måste vi snabbt pröva om och i praktisk handling visa att vi vill åstadkomma reda och ordning på detta område. Strider det f. ö. inte mera mot svensk rättsuppfattning att medborgarna i vårt rättsamhälle skall behöva känna att de inte kan skyddas mot att få sin egendom angripen och förstörd?

Jag vet — och det har omvittnats från flera håll — att ett kort frihetsberövande har ett mycket välgörande inflytande på den typ av människor, som det här är fråga om. Och man har väl rätt att fråga sig, om det skall behöva inträffa en sådan olycka som den som inträffade utanför Malmö natten till söndagen, innan polisen skall ha rätt att lägga vantarna på sådana lymlar. Då var det fyra unga biltjuvar, som gjorde en vansinnesfärd och krockade med en annan bil. Bilens förare, en ung kvinna, dödades och hennes väninna blev svårt skadad. Nej, låt i stället polisen pröva chockverkande åtgärder för att få kontroll över det nuvarande laglösa tillståndet på detta område! Det är inte mammas varma säng, som skall vara avslutningen på biltjuvarnas nattliga äventyr. Polisen kan gott stå för värdskapet några dagar.

Jag läste för ett par dagar sedan i en tidning att en ung biltjuv hade hunnit med tre bilstöld, innan tiden medgav att han hördes inför rätta. På det sättet kan det inte fortgå!

I vår motion har vi krävt att biltjuvarna genom införsel på lönen skall göra rätt för sig och betala de skador de

Skärpta åtgärder mot bilstölder

åstadkommer på bilarna och på annan egendom. Där kryper utskottet bakom frågan om utsokningsväsendets reformering. Från arbetet i första lagutskottet tror jag mig emellertid veta, att om vi skall vänta på en sådan ändring i lagen, så lär den nuvarande generationen av unga biltjuvar ha uppnått mogen ålder dessförinnan. Vi motionärer är övertygade om att det på flera sätt skulle vara välgörande, om biltjuvarna hade klart för sig, att de genom sitt arbete måste betala räkningen för bilreparationerna. Det skulle betyda, att de får mindre pengar att röra sig med — det blir mindre med lyx och nöjen och mindre med sprit. Just detta att vara tvungen att ersätta den skada man åsamkar andra är en nyttig tankeställare, som erinrar vederbörande om att han lever i ett rättssamhälle.

Alla åtgärder syftar ju till syvende og sidst att ge dem, som inte är medvetna om spelets regler, insikt om dessa. Av erfarenhet vet vi, att de allra flesta inte tar någon notis om förmaningar och höjt pekfinger. Ju äldre man blir, desto svårare är det att lära om, och desto dyrare blir det. Det krävs därför snabba och drastiska åtgärder, så att de unga biltjuvarna redan från början får klart för sig, att det är fråga om allvar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 198 i andra kammaren av undertecknad m. fl.

Fru **ERIKSSON** i Stockholm (s):

Herr talman! Det är nog inte på det sättet, att utskottet inte skulle vara lika intresserat som motionärerna av laglydig ungdom. Jag tror inte heller, att man kan utläsa ur utskottsutlåtandet att vi på något sätt nonchalerat allvaret i denna fråga. Vi har tagit ställning till de åtgärder som motionärerna föreslår, nämligen att man skall ge prioritet för samordnings- och översynsarbete rörande ungdomsbrottsligheten. Detta har

redan skett vid de samordningskonferenser som utskottet hänvisar till. Vi i utskottet anser alltså, att de utredningar, som tidigare bedrivits när denna fråga varit uppe och som nu är avslutade, har så starkt betonat, att det viktigaste ungdomsbrottet är biltjuvnad, att man därför först måste ta itu med hithörande spörsmål. Vi i utskottet anser, att motionärernas önskan på den punkten är tillgodosedd och vi har därför inte ansett oss böra särskilt skriva om denna sak.

Det andra kravet i motionen är, att man vill hålla en ertappad biltjuv i förvar under kortare tid. Jag hörde inte hur herr Svensson i Krokstorp uttryckte sig i fråga om den kortare tiden, men i ett anförande i första kammaren av en av motionärerna preciserades den kortare tiden till några timmar. Då vi i utskottsutlåtandet säger, att det är främmande för svensk rättsuppfattning att hålla en biltjuv i förvar, menar vi inte att det skulle vara främmande för svensk rättsuppfattning att hålla en biltjuv i förvar under några timmar för förhör och utredningsarbete. Men såvitt jag förstår är det motionärernas önskan, att detta hållande i förvar inte bara skall vara en åtgärd som vidtas för att hinna med utredningsarbetet, utan det skall vara ett slags straff, som man utmäter innan någon dom är fälld. Det är detta, som vi säger är främmande för svensk rättsuppfattning. Om vi följde motionärerna, skulle vi ju för biltjuvar skapa en extra judiciell straffform, som vi inte vill ha för andra brottslingar. Polisens verksamhet är i alla fall en sak, dömandet en annan. Man får lov att hålla dessa saker isär även när det är fråga om brottslingar, som man förargar sig särskilt mycket över, alltså de unga. Häktning får ju inte ens anförtros åt den juridiskt skolade åklagaren utan måste beslutas av rätten. Häktningen är ju också kringgårdad med en mängd bestämmelser, som måste iakttas, innan den får äga

Skärpta åtgärder mot bilstölder

rum, och då är det väl alldeles orimligt, att man skulle så här lättvindigt ta om hand de ungdomar, som stjäla bilar.

När det gäller redan dömda personer finns möjligheten att ta vederbörande i förvar, men då är det alltså fråga om personer, som varit intagna på internerings- eller förvaringsanstalt, ungdomsfängelse eller annat fängelse och som är villkorligt frigivna. Missköter sig sådana personer, kan polisen alltså ta dem i förvar efter tillstånd av fängelsestyrelsen respektive ungdomsfängelnsnämnden. Det nya förslag, som strafflagberedningen kommit med i sitt slutbetänkande om skyddslag i stället för strafflag, har kraftigt häcklats. Där finns emellertid en rad skärpningar i behandlingen av brottslingar, som säkerligen motsvarar motionärernas önskemål. Den nuvarande villkorliga domen, som oftast inte innebär några åtgärder alls, ibland innebär övervakning och ibland innebär, att den dömda tas in på en anstalt av något slag, tänkes utbytt mot en villkorlig dom, som inte inrymmer några åtgärder från samhällets sida utan överlåter åt släkt och familj att taga hand om de unga. Den nuvarande kvalificerade villkorliga domen däremot föreslås utbytt mot s. k. skyddstillsyn, som utdömes av domstol. Skyddstillsynen skall närmare utformas av en särskild tillsynsnämnd. Denna nämnd har tänkts få rätt att hålla den dömda i förvar under en till två veckor, om det anses lämpligt, och efter beslut av domstolen skall också den som dömts till skyddstillsyn kunna tas in på anstalt under två månader. Men detta som synes ungefärligen motsvara motionärernas önskan, förutsätter alltså särskilt beslut av domstol och tillsynsnämnd.

Härmed ges alltså vissa möjligheter att mera direkt ingripa, och dessa kommer naturligtvis att användas särskilt mot unga brottslingar och alltså mot de ungdomar, som begår bilstölder. Detta skulle, som sagt, i stort sett motsvara

motionärernas önskemål och även vad många människor tycker är riktigt, ty det är en utbredd uppfattning som motionärerna företräder, att biltjuvarna kommer för lätt undan. Om man toge dem i förvar genast, resonerar folk, skulle de få sig en näpst och inte hinna slingra i väg ännu längre. Jag tror att det nämnda förslaget sörjer ganska väl härför, och jag hoppas, att förslaget snart kan genomföras. Jag tycker därför att motionärerna inte skall vara missnöjda, ty deras synpunkter blir ju beaktade i de avsnitt, där det verkligen går att göra något.

Jag vill nu bara något kommentera vad som sagts i dessa liksom i tidigare motioner, att biltjuvnaden i Stockholm är den största i hela världen. Antalet stulna bilar i Sverige utgjorde under år 1955 25 000, och detsamma var antalet efter de tre första kvartalen år 1956. Men det är värt att notera, att 90 procent av dessa bilar kom till rätta efter en veckas tid. Det gör naturligtvis inte brottet mindre allvarligt, men det ger själva stölderna en annan proportion.

Av de siffror som man lämnar från utlandet — vi har lämnat en hel del siffror i utlåtandet också — kan man naturligtvis inte dra några helt riktiga slutsatser vid en jämförelse med de svenska siffrorna. För att kunna göra detta måste man exempelvis först veta på vilket sätt man registrerar biltjuvarna på de olika platserna och efter vilka principer man ingriper. Man behöver vidare endast göra en jämförelse mellan uppgifter från olika amerikanska städer för att förstå, att det måste vara något annat och mera än en dålig karaktär som skiljer berörda kategorier i New York, i Baltimore och i Chicago. Man redovisar nämligen mycket höga siffror i den lilla hyggliga staden Baltimore, låga siffror i New York och relativt låga siffror i Chicago, som ändå har ett stadgat rykte för brottslighet. Man kan alltså inte göra några riktiga

Skärpta åtgärder mot bilstölder

jämförelser då man inte har tillgång till alla faktorer.

Detta hindrar emellertid inte att bil-tjuvnaden är mycket stor i Sverige både i förhållande till folkmängden och till bilbeståndet. Det är ett allvarligt problem som inte kan nonchaleras, även om man ser en aning kritiskt på de siffror som är lämnade.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HALLÉN (s):

Herr talman! Jag finner det ganska märkligt att inte utskottet och tydligen inte heller motionärerna observerat, att denna fråga varit före för några år sedan, då jag jämte en kamrat i riksdagen väckte en motion om åtgärder mot bilstölderna, varvid man särskilt skulle undersöka möjligheterna att utvidga införselinstitutet. Motionen behandlades av första lagutskottet och blev av riksdagen bifallen. Sedan har ärendet gått till processlagberedningen, där det behandlades i ett större sammanhang.

Det förhåller sig så, som utskottet säger, att den kriminalkongress, eller vad man skall kalla den, som kommer att hållas i Oslo, även skall behandla skadeståndsinstitutet och därmed också införselinstitutet. Man åsyftar en gemensam skandinavisk lagstiftning på området.

Mitt huvudsyfte var att man skulle utvidga införselinstitutet — som nu endast gäller oguldna skatter samt försumliga barnafäders förpliktelser att betala barnuppfostringsbidrag — till att även omfatta sådana brott som föranleder skadeståndsdom. Jag resonerade som så att om en person stjälar en bil och dömes, sedan han fördärvat den, till skadestånd med ett par tusen kronor men han inte betalar, så skulle han kunna åläggas införsel. Jag är övertygad om att åtminstone under den tid, vederbörande skulle verkställa amortering av det ådömda beloppet, skulle

han inte ådra sig nya skulder till samhället.

Denna fråga är emellertid ganska komplicerad. Jag kan erkänna att den sammanhänger även med andra skadeståndsbestämmelser liksom med frågan, om man över huvud taget kan utvidga detta till att gälla alla slag av stölder. Detta spörsmål vet jag är föremål för en beredning i samband med strafflagsrevisionen. Det kommer upp på oslokonferensen och jag tycker därför att vi skall hoppas att behandlingen där skall leda till resultat. Därmed blir också motionärernas intressen, som helt sammanfaller med de önskemål vi har uttalat, tillgodosedda.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Tjeckoslovakien angående reglering av vissa anspråk och fordringar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9**Utgifter under riksstatens andra huvudtitel**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 23***Vattendomstolarna: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 23, s. 44—59) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i vattendomstolarnas personalförteckning, vilka föreslagits av departementschefen, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1957/58, dels ock till Vattendomstolarna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 306 500 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft fem motioner.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym m. fl.* (I: 22) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 20), hade hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts förslag, måtte besluta att Norrbygdens vattendomstol skulle uppdelas på så sätt, att en självständig vattendomstol, med en uppsättning motsvarande den föreslagna förstärkningen, upprättades för i hudsak Norrbottens län och stationerades i Luleå stad.

I en inom andra kammaren av herr *Fröding* väckt motion (II: 161) hade hemställts, att riksdagen måtte avslå föreslagen höjning av dagarvodet till vattenrättsnämndeman samt med 10 000 kronor sänka det under ifrågavarande punkt upptagna anslaget.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 22 och II: 20 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 167 och II: 201 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

Vattendomstolarna: Avlöningar

III. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 161

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i vattendomstolarnas personalförteckning, vilka angivits av departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 3 januari 1957;

b) fastställa i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1957/58;

c) till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 306 500 kronor.

I motiveringen hade utskottet bland annat anfört:

»Beträffande det i motionerna I: 22 och II: 20 framställda förslaget om en uppdelning av Norrbygdens vattendomstol har utskottet inhämtat, att utredningsmannen även övervägt denna fråga utan att dock anse sig kunna framlägga förslag härom. Av den redogörelse, som utredningsmannen efter anmodan lämnat utskottet för sitt ställningstagande, innefattande synpunkter på storleken av domsområdet för en ny domstol, den lämpliga förläggningsorten, möjligheterna till personalrekrytering m. m., har utskottet bibringats uppfattningen att tillräckliga skäl icke kan anses föreligga för en uppdelning. Utskottet avstyrker därför motionerna.»

Reservationer hade avgivits

1 a) av herrar *Karl Andersson*, *Ragnar Bergh* och *Heckscher*, vilka ansett dels att ovan intagna stycke i utskottets yttrande borde ha erhållit följande lydelse:

»Det i motionerna I: 22 och II: 20 framställda förslaget om en uppdelning av Norrbygdens vattendomstol ansluter sig till uttalanden i denna riktning i de remissyttranden som avgivits av vattenfallsstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län, Lantbruksförbundet och Norrländska vattenkraftsutredning-

Vattendomstolarna: Avlöningar

en. De synpunkter som därvid framkommit synes utskottet böra närmare övervägas. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär ytterligare utredning av frågan.»

dels ock att utskottet bort under I hemställa att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 22 och II: 20 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

1 b) av herrar *Ragnar Bergh*, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 161

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i vattendomstolarnas personalförteckning, vilka angivits av departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1957;

b) fastställa i denna reservation intagen avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1957/58;

c) till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 296 500 kronor;

1 c) av herrar *Hesselbom* och *Malmborg*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **LARSSON** i Hedenäset (bf):

Herr talman! Under föreliggande punkt behandlas ett Kungl. Maj:ts förslag, som bland annat innebär en förstärkning av våra vattendomstolarnas personella resurser. Inledningsvis vill jag uttala min tillfredsställelse över att denna förstärkning ernås.

Med all uppskattning av förslaget om denna förstärkning vill jag dock framhålla att det råder delade meningar om hur dessa personalresurser bör disponeras. Ett antal remissinstanser — vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län och Norr-

ländska vattenkraftutredningen — har i stället för den föreslagna förstärkningen av Norrbygdens vattendomstol förordat, att en ny vattendomstol inrättas i Norrbottens län. I motionerna I: 22 och II: 20 har även vi motionärer ställt detta yrkande.

Det behöver väl inte råda någon tvekan om att en stor del av den framtida kraftverksutbyggnaden kommer att bli koncentrerad till Norrbottens län. Därmed följer då även en motsvarande, till länet förlagd belastning för vattendomstolarna.

Det framstår, för kontakten med den berörda bygden och befolkningen liksom med olika berörda länsmyndigheter och för undvikande av onödiga resekostnader som rationellt, att en vattendomstol nyinrättas med i huvudsak Norrbottens län som domsområde. Jag ber att härvidlag få hänvisa till ett uttalande av statsrådet och chefen för justitiedepartementet, som i propositionen nr 140 år 1954 bland annat anförde följande: »Enligt min mening är det av principiella skäl mindre lämpligt att en domstol, särskilt en underdomstol, förlägges långt utanför den bygd där den har att verka. Vad särskilt gäller de norrländska kraftverks- och regleringsföretagen, som underställes vattendomstols prövning, har dessa en sådan omfattning, att de djupt ingriper i befolkningens levnadsförhållanden. Det är med hänsyn härtill viktigt, att domstolens ledamöter äger en kännedom om bygdens och befolkningens förhållanden, som endast kan vinnas av den som själv är bosatt på platsen.»

Av utskottsutlåtandet framgår det emellertid, att statsutskottets majoritet inte biträtt vårt motionsyrkande. Utskottsmajoriteten motiverar detta genom att i all korthet hänvisa till tre saker. Ställningstagandet anges grundat dels på synpunkter i fråga om storleken av domsområdet, dels den lämpliga förläggningssorten, dels också farhågor beträffande personalrekryteringen. Jag

Vattendomstolarna: Avlöningar

tillåter mig att i anslutning härtill ställa några frågor till statsutskottet.

Vad har utskottet till att börja med kommit till för resultat i fråga om storleken av domsområdet för den föreslagna nya domstolen? Är Norrbottens län, som omfattar en fjärdedel av landets areal och förfogar över 26 procent av landets utbyggnadsvärda vattenkraftstillgångar, ett för litet domsområde?

Den lämpliga förläggningssorten ser även ut att ha diskuterats av utskottet. Såvitt jag kunnat finna, har samtliga de remissinstanser, som förordat en ny vattendomstol för Norrbottens län, tänkt sig Luleå som lämplig förläggningssort. Utskottet synes däremot ha dryftat andra platser. Jag vore synnerligen intresserad av att få uppgift om vilka alternativ utskottet konstruerat fram. Jag anhallar om upplysningar på den punkten.

Utskottet har också mobiliserat upp rekryteringssvårigheterna. Jag måste bekänna, att jag inte haft reda på att det skulle vara så mycket svårare att få folk att trivas i Luleå än vad fallet är i fråga om Umeå. Vilket stöd har utskottet för detta sitt ställningstagande? Har utskottet måhända utgått ifrån att vederbörande befattningshavare har en sådan reslust, att rekryteringen stimuleras, om det uppstår sammanlagt 60 mils onödiga resor för varje förrättning inom Norrbottens län?

Herr talman! Låt mig till sist poängtera följande: När vi motionärer begär nyinrättandet av en vattendomstol i Norrbotten är inte detta motiverat av önskemålet att få en handfull tjänstemän stationerade i Luleå. Andra och långt betydelsefullare motiv har varit vägleddande. Vattenkraftsutbyggnaden medför betydande ingrepp i enskilda inbyggares livsföring och frihet. Därav följer att samhället har ansvar för att den enskilde individen ges största möjliga rättsgarantier. Detta är även ett samhällsekonomiskt intresse. Om avståndet mellan den enskilde och den doms-

utövande instansen är alltför stort, orsakar detta lätt missförstånd som är ägnade att förstora de meningsdifferenser, som kan föreligga. Detta leder lätt till skärpta meningsmotsättningar och irritation, som fördröjer och försvårar målens handläggning och därmed även fördröjer och försvårar den ur samhälleliga synpunkter så angelägna kraftverksutbyggnaden. Det är säkerligen sådana bevekelsegrunder som gjort att det verk, som har de största erfarenheterna härvidlag och som även har ansvaret för i stort sett hela den kommande kraftverksutbyggnaden i Norrbottens län, nämligen vattenfallsstyrelsen, har förordat nyinrättandet av en vattendomstol för Norrbottens län.

Herr talman! Med det anförda som motivering ber jag att få yrka bifall till den av herr Karl Andersson m. fl. avgivna, med 1 a) betecknade reservationen.

Häruti instämde herrar *Jansson* i Kalix (s), fru *Boman* (h), herrar *Wiklund* (s) och *Löfroth* (fp), fru *Jäderberg* (s) och herr *Lassinantti* (s).

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! När jag förra året motionerade om en höjning av nämndemännens vid häradsrätt, ägodelningsrätt och expropriationsdomstol dagarvode från 20 till 30 kronor, så var mitt huvudskäl att erfarenheten hade visat att det var svårt att i häradsrätten få med tillräckligt många tim- och ackordsavlönade personer. Dessa personer anser sig nämligen inte ha råd att åta sig ett sådant uppdrag. I min egen domsaga har jag bland 45 nämndemän i häradsrätten endast två som är tim- eller ackordsavlönade i sitt dagliga arbete. Detta är demokratiskt sett inte riktigt.

Men jag åberopade även några andra skäl, och ett skall jag upprepa här i dag. Jag fann det principiellt oriktigt — och mina nämndemän ansåg det nog

Vattendomstolarna: Avlöningar

också mycket underligt — att dag-arvodet för vattenrättsnämndemän skulle vara 10 kronor högre än för andra nämndemän. Även statsutskottet hade — det framgår av dess skrivning förra året — svårt att finna skäl varför arvoden inte skulle vara lika för alla med statsmedel ersatta nämndemän.

Nu har departementschefen, samtidigt som han varit vänlig att föreslå en höjning av de vanliga nämndemännens arvode till 30 kronor, utan att anföra något som helst skäl föreslagit en höjning av arvodet också för vattenrättsnämndemännen med 10 kronor, vilket alltså innebär att saxandet skulle fortsätta. Utskottet har i år försökt motivera varför man godtagit denna höjning beträffande vattenrättsnämndemännen. Utskottet säger därvid först och främst att uppdragets mera specialbetonade karaktär kan åberopas. Där emot vill jag erinra att uppdraget som vattenrättsnämndeman knappast är mera specialbetonat än uppdraget som nämndeman i expropriationsdomstol eller ägodelningsrätt, utan det kan nog komma på ett ut.

Som ett annat skäl anför utskottet att uppdraget som vattenrättsnämndeman i regel torde ta mera tid i anspråk. Det sistnämnda påståendet kan, herr talman, möjligen för närvarande vara riktigt när det gäller Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar, som på grund av många och stora utbyggnader säkert är hårt pressade och vilkas nämndemän nog får vara i elden både ofta och länge. Men jag tror att t. ex. de nämndemän, som nu under fyra veckor deltagit i handläggningen av mutmålet i Sundsvall, har mycket svårt att förstå detta skäl, och tyvärr förekommer det inte så sällan mammutmål även vid häradsrätterna.

Nej, herr talman, det enda skälet till att man nu vill trissa upp arvodet till vattenrättsnämndemännen med en tia är nog helt enkelt det, att dessa nämndemän är så få att en sådan höjning

kostar sammanlagt bara 10 000 kronor, under det att en höjning med ytterligare en tia till övriga nämndemän skulle dra en merkostnad av 340 000 kronor. Det är emellertid olyckligt att saxningen skall fortsätta, ty det kommer sannolikt att föranleda ytterligare krav från övriga nämndemän. Om man hade stannat för ett arvode av 30 kronor till samtliga kategorier, hade det säkerligen varit lättare att få alla nöjda för framtiden.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr Ragnar Bergh m. fl., upptagen under punkt 1 b).

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Om jag nu inte närmare redovisar detta ärende, så är det därför att särskilt den förste talarren på denna punkt, herr Larsson i Hedenäset, har ingående angivit vad det är fråga om.

Herr Larsson i Hedenäset avslutade sitt anförande med att yrka bifall till en motion som går ut på att den avdelning varmed vattendomstolen i Umeå, enligt Kungl. Maj:ts förslag skall förstärkas, skulle förläggas till Norrbotten, närmare bestämt Luleå. Utskottet, i varje fall dess tredje avdelning, har ägnat detta spörsmål uppmärksamhet, bland annat därigenom att vi haft en föredragning av den, som verkställt utredningen, och alltså fått ta del av hans sakkunniga synpunkter på det hela. Vi var nog från början inställda på att tillstyrka motionen, om det hade funnits någon möjlighet att på sakliga grunder göra detta, men enligt den bedömning, som vi efter föredragning ansett oss kunna göra förelåg det inte några sådana sakliga grunder.

Motionärerna har bland annat tänkt sig att hela förfarandet skulle underlättas, om sakägarna och de människor som över huvud taget beröres av vattenkraftsutbyggnader, sjöregleringsfö-

Vattendomstolarna: Avlöningar

retag o. s. v., inte skulle ha så långt till domstolens kansli. Vi har inhämtat att möjligheten att uppsöka kansliet för dylika ärenden ytterst sällan utnyttjas. Vi kan dessutom erinra om att en domstolsavdelning reser ut och på ort och ställe sammanträffar med de sakägande. På det sättet tillgodoses motionärernas önskemål.

Några av de frågor som herr Larsson ställde behöver utskottet kanske inte svara på, t. ex. frågan vilka alternativ till förläggning man har diskuterat inom utskottet. Utskottet, som har stannat för att följa Kungl. Maj:t, har inte haft särskilt behov att diskutera alternativ, men jag skulle vilja tillägga att den föredragande som har utrett frågan, lagman Viklund, såsom sin mening framhöll att om man skulle förlägga domstolen till Norrbotten borde man välja endera Gällivare eller Kiruna. Detta har vi dock inte behövt ta ställning till.

Att domstolsområdet är stort är det inte tu tal om, men en sådan sak kan inte få vara utslagsgivande. Man måste ta hänsyn också till andra praktiska skäl.

Därmed kommer jag över på herr Larssons tredje fråga, om rekrytering. Jag tar mig friheten att uppfatta den så som jag tycker att den bör uppfattas. Vi har både nu och tidigare fått upplysningar om att det är svårt att få tag i folk som vill ägna sig åt detta speciella område, vattenrätten, och ju längre norrut domstolarna ligger ju svårare blir det att rekrytera folk till dem. Vi som står för detta utlåtande tror att dessa påståenden är riktiga.

Vi kan ta ett exempel. Österbygdens vattendomstol är ju förlagd till Stockholm. Beträffande motionerna om denna, har utskottet skrivit på sådant sätt att de kan anses tillgodosedda. Nu skall vi få två domartjänster till Umeå, om förslaget bifalles av riksdagen, men vi är inte säkra ännu om att kunna besätta mer än den ena av dessa tjänster. Skall

man utöka Österbygdens vattendomstol, uppställer sig frågan om inte Umeå kan få en konkurrent om arbetskraften i Stockholm, ty då kommer man också där att efterfråga folk med samma kvalifikationer. Nej, säger man, det är ingen svårighet att få tjänsterna besatta här i Stockholm. Men svårigheterna är redan rätt stora i Umeå, och de kommer att vara ännu större i fall det blir fråga om Luleå eller Gällivare.

Det är att beklaga att det skall vara så. Men jag har bibragts uppfattningen, att om vi nu skulle följa motionärerna, bleve det praktiska resultatet motsatsen till motionärernas önskemål att man snabbare skall kunna klara av allt det som numera krävs innan ett kraftverksbygge eller en sjöreglering kan sättas i gång.

Herr Fröding var inne på frågan om ersättningen till vattenrättsnämndemän. Han erinrade om att samma utskott och samma avdelning senast i fjol ifrågasatte, om det var nödvändigt att göra en åtskillnad beträffande ersättningen till vattendomstolarnas och t. ex. häradsrätternas nämndemän. Detta är riktigt. Vi ställde den frågan utan att ha närmare undersökt saken. Men nu har vi gjort detta, och vad vi då kommit till framgår ju av vår skrivning. Jag har varit i tillfälle att tala med folk som sysslar med dessa ting. De delar inte helt herr Frödings argumentation. Vi har med i avdelningen en man, som fungerat både som nämndeman i häradsrätten i sin hemort och som vattenrättsnämndeman. Jag skulle tro att han vid det här laget redan har varit uppe i första kammaren och försvarat utskottets ståndpunkt. Vårt ställningstagande betyder dock inte, som man möjligen skulle kunna tro av herr Frödings resonemang, att vi velat sätta häradsrättens nämndemän i lägre klass. Vi har fått informationer om att dessa vattenrättsnämndemän som regel måste ha längre sammanhängande tjänstgöringstider än häradsrättens nämnde-

Vattendomstolarna: Avlöningar

män, och detta är för oss egentligen avgörande. Undantag finns givetvis — herr Fröding har själv dragit fram några undantagsfall i fråga om häradsrätten. Sedan kan man alltid diskutera huruvida uttrycket »specialbetonad karaktär» väger särskilt tungt i detta sammanhang.

Herr talman! Jag ber med det sagda få yrka bifall till statsutskottets förevarande utlåtande i alla föreliggande punkter.

Herr LARSSON i Hedenäset (bf) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets talesman har ju gjort ansträngningar för att svara på de frågor jag ställt. Beträffande storleken av domsområdet går han förbi kärnfrågan genom att tala om den nyheten, att vattendomstolarnas ledamöter reser ut till de platser där vattenmål är aktuella. Ja, för all del, nog känner vi till den saken. Men det kan behövas kontakter även i övrigt. Jag ber att få upprepa slutet av citatet av justitieministerns uttalande från 1954 — det citat som jag nyligen läste upp: »Det är med hänsyn härtill viktigt, att domstolens ledamöter äger en kännedom om bygdens och befolkningens förhållanden, som endast kan vinnas av den som själv är bosatt på platsen.»

I fråga om förläggningssorten ber jag att få uttala mitt förbindliga tack för uppgiften, att det har resonerats om att Gällivare eller Kiruna skulle vara den lämpliga förläggningssorten. Låt mig påpeka två saker! Vid kraftverksbyggen och sjöregleringar erfordras intim kontakt med länsmyndigheter som vägförvaltningen, lantbruksnämnden,ushållningssällskapet, fiskerivårdsmyndigheterna, lappväsendet, skolmyndigheter o. s. v. I Norrbottens län är alla länsmyndigheterna förlagda till residensstaden, Luleå.

Jag vill även påpeka en annan sak när Gällivare och Kiruna omnämns i

detta sammanhang. Jag kanske brister i vördnad mot statsutskottet, men jag måste fråga om det inte hade varit lämpligt att inköpa en väggkarta över Norrbottens län i samband med behandlingen av detta ärende. Vilka kraftverksbyggen är det som närmast är aktuella? Vid Lule älv är det Messaure, Letsi och Porsi, belägna ganska nära varandra, i nedre delen av Jokkmokks socken. Om vi tar Porsi så ligger det, herr Åkerström, på ett avstånd av 135 km från Luleå.

Jag ber, herr talman, att få återkomma.

Herr förste vice talmannen SKOGLUND (h):

Herr talman! Jag deltog inte i statsutskottets sammanträde när detta ärende behandlades. Om så hade varit fallet skulle jag ha återfunnits bland reservanterna, vilka önskar att Norrbygdens vattendomstol skall delas och en särskild domstol förläggas till Luleå.

Jag har tidigare deltagit i norrländska vattenkraftutredningens sammanträden. Där yttrade utredningen sig över denna fråga och tillstyrkte en förläggning till Luleå.

Vidare har jag varit närvarande vid en överläggning i vattenfallsstyrelsen, där utredningsmannens förslag diskuterats. Jag har under sysslandet med frågan kommit till den bestämda uppfattningen, att det vore klokt att överväga en uppdelning av Norrbygdens vattendomstol och en förläggning till Luleå.

I stort sett kan jag instämma med vad herr Larsson i Hedenäset nyss anförde. Jag vill bara erinra om vad vattenfallsstyrelsen sagt i sitt yttrande. Man framhåller att om en särskild vattendomstol förlades till Luleå, skulle vattendomstolens personal vinna en bättre lokalkännedom än vad som nu är fallet. Vidare skulle resorna förkortas. De långa avstånden från Umeå till bygden vid Lule

älv och översta Norrland gör, att relativt lång tid åtgår till resor och minskar den tid personalen kan ägna åt effektivt domstolsarbete.

Jag vill alltså, herr talman, förena mig i det yrkande, som här gjorts av herr Larsson i Hedenäset, om bifall till den av herr Karl Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Låt mig så till sist, herr talman, ytterligare säga, att det är en fråga av alldeles oerhört stor betydelse att vattendomstolarna verkligen erhåller förstärkning. Detta har ju framförts i så många sammanhang att det kanske inte behöver upprepas, men det må särskilt framhållas att de värden, som kan vinnas genom en förstärkning av vattendomstolarna, blir mycket stora i förhållande till de kostnader det medför.

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Jag vill understryka de synpunkter, som framförts dels av herr Larsson i Hedenäset och dels av herr förste vice talmannen. Även jag hör till dem, som tvivlar på riktigheten av statsutskottsmajoritetens uttalande och beslut i detta fall. Statsutskottet har byggt sitt beslut på den särskilda utredningsmannens föredragning. Man måste dock säga, att denne givetvis var part i eget mål. Om man haft en föredragande från vattenfallsstyrelsen hade statsutskottets tredje avdelning fått en helt annan bild av domstolsförfarandet i Norrbotten i dag. Man hade också kunnat såsom föredragande ta en av medlemmarna i den norrländska vattenkraftsutredningen och man hade kunnat ta med en ansvarig tjänsteman från länsstyrelsen i Norrbotten. Dessa tre institutioner har dock haft tillfälle att på nära håll göra erfarenheter av domstolarnas arbete och av den tidsåtgång och tidsutdräkt som de stora vattenmålen medför. Vi skall komma ihåg att Norrbotten inte bara är ett stort landskap utan att det också ge-

nomflytes av massor av större och mindre vattendrag, som är viktiga flottleder. Så fort det gäller att exempelvis ersätta en bro över en vattenled med vägtrummor, skall vattendomstolens utslag inhämtas innan åtgärden får vidtagas. Inom vägmyndigheterna har vi erfarenhet av den tidsutdräkt som uppkommer innan vattendomstolen hunnit ta ställning till sådana spörsmål. Det hade nog varit välbetänkt om statsutskottet tillmötesgått motionärerna i detta avseende.

Herr Larsson har redan talat om svagheten i argumentationen, då man vill göra gällande att Gällivare och Kiruna skulle vara lämpligare förläggningssorter för vattendomstolen än Luleå. Dessa uttalanden vittnar mera om att utredningsmannen inte har vinnlagt sig om att ta del av alla de spörsmål en utredningsman, som tar sin sak på allvar, borde ta i beaktande. De flesta handlingar, som vattendomstolarna behöver för sitt arbete, finns i länsstyrelsearkiven i Luleå. I denna stad finns både överlantmätaren och övriga länsmyndigheter, som domstolen inte kan undgå att kontakta vid handläggningen av sina viktiga ärenden.

Jag vill ta ett litet exempel på tidsutdräkten. Aktiebolaget Statens skogsindustrier skulle anlägga ett blekeri i anslutning till sin sulfatfabrik i Karlsborg. År 1954 gick bolaget in till vattendomstolen och begärde att få domstolens utslag på rätten att släppa ut avfall från blekeriet, framför allt natrium- och kalciumsalter. Ännu i dag har detta utslag inte kommit. Blekeriet står där, bolaget har sålt massa till England, och engelsmännen har anmält att de kräver att massan levereras på kontrakterad tid. I annat fall blir det reklamationer med värdeförluster för bolaget, förluster som så småningom kommer att gå ut över den svenska staten och som kanske blir betydligt större än kostnaden för den nu begärda utbyggnaden av vattendomstolen.

Vattendomstolarna: Avlöningar

Detta är bara ett av de oändligt många fall, som visar att vi i Norrbotten går och väntar på en lösning av denna fråga sedan många, många år tillbaka.

Jag kan anföra ett annat exempel. Man skulle behöva byta ut en av de broar som används för framforsling av timmer från skogen. Den nuvarande bronns bärighet går inte upp till 2,5 tons axeltryck, och vi vill därför lägga in trummor såsom ersättning för bron. Den person, som är närmast berörd av denna lilla flottled, säger nej, och vattendomstolen har tagit sig betänketid, hur länge vet jag inte. Att dröjsmålet är till förfång för näringslivet där uppe och för det svenska samhället som sådant, därom är intet tvivel.

Det hade nog varit angeläget att denna fråga studerats betydligt mera ingående, ty det står så mycket att vinna på ett bifall till den föreliggande motionen. På denna punkt vill jag därför förena mig med herr Larsson i Hedenäset och yrka bifall till motionen.

Beträffande traktamentena till vattendomstolens nämndemän vill jag understryka vad herr Fröding sade. Jag vill bygga ut hans resonemang ytterligare och säga, att en höjning av dessa traktamenten inte bara kommer att få verkningar beträffande häradsrätternas nämndemän. Det är inte bara från dem, som det kommer att resas krav på höjda traktamenten, vi har redan nu ute i kommunerna en strävan efter likställighet i fråga om traktamentsersättningarna från de kommunala förtroendemännen, som i förtroendesammanhang beslutar i nämnder och styrelser. I Norrbotten är avstånden stora. De kommunala förtroendemännen får ägna hela sin dag åt uppdragen, de måste vara borta från sitt arbete och de får avstå från sin arbetsinkomst. Om staten nu säger att vi har möjlighet att ge vattennämndemännen 40 kronor, så säger självfallet de kommunala förtroendemännen: »Även våra uppgifter krä-

ver tankemöda, förhandsgenomgång av materialet och ansvar inför dem, för vilka vi skall redovisa våra arbetsuppgifter. Våra uppdrag medför också förlust av dagsinkomster för våra familjer.» Det föreligger i fråga om traktamenten ingen som helst skillnad i sak mellan olika nämnder och styrelser. Det är olyckligt att staten på detta sätt försöker uppehålla den fiktionen. Det kommer så småningom att mynna ut i ökade kostnader för hela vårt samhälle, och vårt samhälle är dock icke endast den del av staten som representeras av den svenska riksdagen; vi får ute i de kommunala församlingarna följdverkningar av riksdagens beslut. Av den anledningen kommer jag att biträda reservationen b), d. v. s. herr Frödings motion.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Man frågar sig vad det är som inträffat sedan 1956 när det gäller förhållandet mellan vattennämndemännens och vanliga nämndemäns insatser. 1956 hade vi denna fråga uppe i statsutskottet, som då skrev: »Vidare torde det, såsom i motionerna I: 58 och II: 121 anförts, kunna ifrågasättas, varför arvodet till vattennämndemännen skall vara högre än till andra nämndemän, som erhåller ersättning av statsmedel.» Riksdagen måste ju 1956 ha fått det intrycket, att statsutskottet menade allvar med detta och ansåg att dessa båda nämndemannagrupper skulle behandlas lika.

Sedan upptäcker riksdagen, att statsutskottet i år formulerat sin uppfattning på följande eleganta sätt: »Utan att närmare ingå på den principiella innebörden av de anförda motiveringarna» — vad menas med det? — »anser utskottet, att uppdraget som vattennämndeman med hänsyn till dess mera specialbetonade karaktär och den större tid som i regel torde åtgå för fullgörandet av uppdraget motiverar en högre ersättning.»

Vattendomstolorna: Avlöningar

Utskottet har alltså gjort en saltomortal från 1956 till 1957; 1956 var de båda nämndemannagrupperna lika, 1957 är de plötsligt olika, utan att man ingår på någon närmare motivering. Vad har hänt? Vad som hänt är helt enkelt, att justitieministern kommit med ett annat förslag, och då har man med den utomordentliga följsamhet, som är karakteristisk för riksdagen, omedelbart sagt sig, att då måste också vi omedelbart ändra mening. Man har inte fäst sig ett dugg vid det officiella uttalande man gjorde förra året.

Jag kan inte förstå, att det skulle finnas den ringaste anledning att ställa dessa båda nämndemannagrupper i olika position. Vad som blir följderna är naturligtvis, att de övriga nämndemännen om inte nästa år så dock inom en snar framtid, kommer att åberopa att vattenrättsnämndemännen fått ökade arvoden och att riksdagen 1956 sade att det inte finns någon skillnad emellan. Vi kommer att få ett starkt tryck, som vi inte kommer att kunna motstå, att höja arvoden för samtliga nämndemän till vattenrättsnämndemännens nivå.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen b).

Herr LARSSON i Hedenäset (bf):

Herr talman! I anslutning till vad jag tidigare sade om avstånden till de diskuterade förläggningssorterna vill jag nu bara i all hast säga, att det från Porsj är 135 km till Luleå men att det är 139 km till Gällivare och 265 km till Kiruna. I fortsättningen kommer ju utbyggnaden av Luleälven att dras längre nedåt. Det anförda argumentet kan alltså absolut inte hålla.

Vad beträffar frågan om rekryteringsvårigheterna, så drog herr Åkerström upp det allmänna resonemanget, att ju längre norrut en institution förläggs, desto svårare blir det att rekrytera tjänstemän. Jag skall inte diskutera det-

ta, men jag vill ifrågasätta om man skall hesitera och ge sig inför de svårigheterna. Jag tillåter mig, herr Åkerström, att ta ett litet exempel. Västerbottningarna arbetar ju rätt energiskt för att få ett universitet till Umeå. Jag hoppas att de skall lyckas i sina ansträngningar. Ett av de argument som möter dem är just, att det skulle föreligga rekryteringsvårigheter, men det oaktat fortsätter de att arbeta för frågan. Men i denna fråga, där det gäller Norrbotten, åberopar de just samma argument, som de i annat sammanhang inte vill böja sig för.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Cassel gör gällande att det inte finns några som helst skäl för att vattenrättsnämndemännen skall ha högre ersättning. Herr Cassel har emellertid fått veta, att de här nämndemännen ibland får ligga ute flera månader i sträck, att de har specialuppgifter och att de, till skillnad från häradsrätternas nämndemän, brukar vara två. De kunskaper på detta område vi saknade i fjol har nu kompletterats, och det har givit mig anledning att inta den ståndpunkten, att vi bör följa Kungl. Maj:t.

När jag hörde herr Ivar Jansson, fick jag det intrycket, att bakom hans resonemang låg en föreställning, att regeringen och utskottet skulle ställa sig likgiltiga till frågan om en förstärkning av vattendomstolorna. Vi får ändå inte glömma — ej heller talman Skoglund bör göra det — att utskottet föreslår en förstärkning av vattendomstolorna. Det är ingen skillnad mellan oss i uppfattningen om hur långt man därvid bör gå, utan frågan gäller bara huruvida en avdelning av den utökade Norrbygdens vattendomstol skall förläggas till Luleå. Jag har för min del hävdats, att den praktiska effekten av att en avdelning förläggs till Luleå inte blir att man snabbare får bukt med eftersläpningen.

Vattendomstolarna: Avlöningar

Herr Jansson trodde att eftersläpningen lättare skulle kunna klaras av om några befattningshavare placerades i Luleå än om de placerades i Umeå. Det är då skäl att erinra om att det från 1931 har funnits en provisorisk lag på detta område, som gav den som ville bygga kraftverk eller verkställa sjöreglering möjlighet att sätta i gång arbetet innan frågan om skadeersättning var prövad. Från den tiden har vi eftersläpningar av mycket stor omfattning, och detta är förklaringen till att det alltjämt släpar efter.

Det föreliggande förslaget går ut på en förstärkning av vattendomstolarna. Vi hoppas och tror att vi, i den mån det är möjligt att bemanna dem, skall få en bättre tingens ordning och så småningom en avarbetning av arbetsbalansen.

Herr Larsson talade om att det kunde ha funnits skäl för utskottsavdelningen att skaffa sig en vägkarta. Jag kan tala om för herr Larsson i Hedenäset att jag har varit i Porsi kanske ett halvt dus-sin gånger — inte bara beroende på att jag har släktingar där. Jag har rent av varit vid en del av de utbyggnadsstäl-len som herr Larsson talar om. Dess-utom vill jag säga, att ledamöterna av utskottsavdelningen kan förstå en väg-karta, även om det inte ligger någon på avdelningens bord.

Herr Jansson sade att vi väl borde ha kunnat höra åtminstone någon ledamot av vattenkraftsutredningen. Om herr Jansson ser efter i utlåtandet vilka som deltagit i statsutskottets överläggning om denna fråga, skall han finna namnet på en av ledamöterna i utredningen, och denne har inte funnit skäl att följa reservanterna. Att vattenfallsstyrelsen kan ha vissa synpunkter, som avviker från vad Kungl. Maj:t har stannat för, är heller i och för sig ingenting märk-värdigt.

Herr Jansson tog sedan upp utred-ningsmannens yttrande, men märk väl, herr Jansson, att det var utifrån motio-

närernas uppfattning om att det var angeläget att domstolen var förlagd så nära intressenterna som möjligt, så att dessa lätt kunde komma till kansliet, som utredningsmannen sade, att avdel-ningen i så fall hellre skulle förläggas tili Gällivare eller Kiruna. Däremot har han inte alls förbisett utan tvärtom er-inrat om vad både herr Larsson i Hede-näset och herr Jansson i Kalix har på-pekat, nämligen att det finns andra myndigheter i residensstaden som be-röres av vattendomstolens arbete. Men behövlig kontakt sker som regel per telefon från Umeå, och det går an att tala i telefon över längre sträckor ock-så. Man springer inte till varandra utan klarar upp det mesta per telefon.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yr-kande.

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! För att effektivisera statsutskottets arbete delar vi upp det på avdelningar, där var och en arbetar med sin uppgift, inte därför att inte statsutskottet som sådant behärskar de olika avdelningarnas arbetsuppgifter utan därför att vi skall intensifiera ar-betet inom varje avsnitt av statsutkot-tets uppdrag. Det är samma sak i detta fall. Vi vill ha en uppdelning av Norr-bygdens vattendomstol med den ena avdelningen förlagd i Umeå och den andra i Luleå, därför att vi tror att ar-betet på det sättet blir effektiviserat och att man når ett snabbare arbets-resultat än om hela domstolen skulle sitta samlad på en plats och lockas att, ibland i varje fall, sysselsätta sig med enbart vissa arbetsuppgifter. Det kan-ske inte är absolut nödvändigt, men det blir så därför att domstolen sitter sam-lad på ett ställe.

Sedan vill jag understryka vad som sades om att det är deprimerande för oss där uppe, när riksdagen betonar att det är omöjligt att rekrytera folk till Norrbotten. Jag vill jäva det genom att

Vattendomstolarna: Avlöningar

nämna, att vi har någonting som heter Norrbottenkommunernas arkitekt- och byggnadskontor. Det finns ju flera avläggare litet varstans i Sverige av den typen av distriktskontor, som kommunerna eller landstingen bildat, och Norrbotten har det största. Vi tillsatte häromdagen inte mindre än tre planarkitekter och en husbyggnadsarkitekt utöver de tre vi har förut. Det visar sig att sedan man väl slagit hål på motståndet inom en viss föreställning är det ingen större svårighet att rekrytera folk. Vi har ett kontor med högt kvalificerad arbetskraft över hela linjen och mellan 40 och 50 anställda, varav de flesta har kommit söder ifrån. Skyggheten inför Norrbotten och föreställningen om att man inte kan leva ett materiellt och kulturellt rikt liv i närheten av Polcirkeln håller på att försvinna. Nu vill herr Åkerström med statsutskottets majoritets bistånd konservera uppfattningen om det ogästvänliga Norrbotten, och jag tycker det vore olyckligt om andra kammaren i det stycket skulle följa statsutskottet.

Herr LARSSON i Hedenäset (bf):

Herr talman! Jag vill endast säga några ord i fråga om kartläsningen. Det var tillfredsställande att höra att herr Åkerström är så orienterad i Norrbotten, men det påpekande han gjorde jävar inte det förhållandet, att flertalet av de aktuella utbyggnadsprojekten i Norrbotten ligger närmare Luleå än Gällivare eller Kiruna.

Sedan nämnde herr Åkerström i replik till herr Jansson i Kalix, att en ledamot av Norrlandska vattenkraftsutredningen suttit med i statsutskottet och icke biträtt reservationen. Jag tycker att detta bör kompletteras med ett vederbörande, som är ledamot av första kammaren, har avgivit en blank reservation, och enligt de uppgifter jag under hand erhållit har han vid voteeringen röstat för reservationen.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Det sista ändrar inte på min uppgift.

Men när sedan herr Jansson säger att om man följer Kungl. Maj:t, får domstolen en storleksordning som gör att den inte kan arbeta rationellt, så förhåller det sig enligt den uppfattning, som jag bibringats vid genomgången av detta ärende, precis tvärtom. Domstolen bör ha en viss minimistorlek för att kunna arbeta rationellt och för att kunna effektivt utnyttja all arbetskraft. Ser vi på det rent praktiskt och sällar bort de känslomässigt betonade argumenten är det alldeles uppenbart, att om man vill nå största möjliga resultat med våra vattendomstolar och över huvud taget på kortast möjliga tid avarbeta den arbetsbalans, som finns på detta område, så är det enda vi kan göra att följa Kungl. Maj:t och utskottet.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! För att kammaren skall få klart för sig hur åsiktsbildningen gått till vill jag bara säga, att när nu herr Åkerström talar med sådan uppskattning om vattenrättsnämndemännen, och när han såsom konvertit vittnar om hur hans omvändelse gått till, så kan vi konstatera att det i varje fall beror inte på någon ingående motive-ring från departementschefens sida. Om man ser efter vad departementschefen sagt i propositionen, står det ingenting annat än: »Jag förordar att arvodet till vattenrättsnämndemännen bestämmas till 40 kronor» — inte ett ord mer. Det är alltså hela den motivering statsrådet behövt för att omvända herr Åkerström och hans kolleger. Jag hoppas herr Åkerström blir lika mottaglig för skäl när de kommer från motionärer.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner i fråga om mom. I av punkten 23: o) nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlålandet fogade, med

Fångvårdsanstalterna: Avlöningar

1 a) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Hedenäset begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 23: o) mom. I i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1 a) av herr Karl Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Hedenäset begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 79 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i mom. I av punkten 23:o).

Mom. II

Utskottets hemställan bifölls.

Beträffande *mom. III* framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 1 b); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Fröding begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 23: o) mom. III i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1 b) av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i mom. III.

Punkterna 24—34

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35**Fångvårdsanstalterna: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 35, s. 84—103) föreslagit riksdagen att dels be- myndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning under budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fångvårdsanstalterna, som föranledes av vad departementschefen förslagit, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1957/58, dels ock till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 23 944 300 kronor.

I en inom andra kammaren av herr Fröding väckt motion (II:160) hade hemställts, att det till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar begärda anslaget å tillhopa 23 944 300 kronor måtte reduceras med 50 000 kronor.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till

Fångvårdsanstalterna: Avlöningar

Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 160

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning under budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fångvårdsanstalterna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 3 januari 1957 anfört;

b) fastställa i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1957/58;

c) till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 23 944 300 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av ett av riksdagens revisorer gjort uttalande rörande ungdomsanstalten Roxtuna i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 160

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning under budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fångvårdsanstalterna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 3 januari 1957 anfört;

b) fastställa en i reservationen intagen avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1957/58;

c) till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 23 894 300 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Med herr talmannens tillstånd skall jag be att få yttra några

ord rörande punkterna 35 och 44 på samma gång. De berör i stort sett samma fråga, nämligen de mycket dyrbara kostnader som uppkommit för fångtransporter. Punkt 35 avser kostnaderna för fångtransporter inom fångvården och punkt 44 kostnaderna för fångtransporter hos länsstyrelserna.

Frågan har sedan flera år varit uppmärksammas. Vi har motionerat, jag vill minnas 1953, att man borde undersöka dessa kostnader och se, om de inte gick att nedbringa. Statsrevisorerna har 1955 tagit upp saken när det gäller länsstyrelsernas kostnader, och statsutskottet har skrivit om det 1956, men likväl kommer detta problem tillbaka år efter år och varje år med stigande kostnader. Trots att man förra året protesterade från statsutskottets sida mot att länsstyrelsernas kostnader för fångtransport skulle bli så dyra som 450 000 kronor och ville nedbringa dem, får vi nu en ökning med ytterligare 75 000 kronor, och departementschefen kommer med krav på 525 000 kronor under denna punkt.

När statsrevisorerna var inne på detta, kom de in på mångahanda problem. Man konstaterade att det vid åtskilliga tillfällen inträffar, att fångförare reser två man högt för att föra en ofarlig person till fångvårdsanstalt eller till häktningsförhör. Det visar sig också att man från fångförarnas sida rätt väl utnyttjar möjligheterna att lägga sina resor på det sättet, att det blir ekonomiskt lönsamma för den som för fången, d. v. s. att man får tillfälle till övertidsersättningar och annat.

Nu har så sent som den 21 december 1956 Kungl. Maj:t äntligen börjat titta på detta och givit uppdrag till en utredning att undersöka möjligheterna att bringa ned kostnaderna. Vi tycker det är anmärkningsvärt, att man från departementets sida har dröjt så länge med en sådan åtgärd, som efterlysts så många gånger och från så auktoritativt håll. Men nu är utredningen i gång. Vi tror

Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport

emellertid att det skall vara möjligt för denna utredning att bedriva sin verksamhet på detta dock icke alltför komplicerade fält så pass snabbt, att det kan ge utslag i form av besparingar under nästa budgetår. Det är därför vi yrkat att anslagen skall reduceras, både när det gäller fångvårdsstyrelsens kostnader och länsstyrelsernas kostnader.

Jag skall, herr talman, vid detta tillfälle inskränka mig till att yrka bifall till den vid punkt 35 fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Svaret på motionen finns ju på sidan 36 i det här föreliggande utskottsutlåtandet. Jag hänvisar till det och vill därmed yrka bifall till utskottets hemställan.

Emellertid vill jag, herr talman, tillägga, att motionären har byggt på ett uppmärksammat fall. Jag är medveten om att granskningen sker i form av stickprov, men de upplysningar, som vi fått, gick ut på att hittills bara ett fall är känt.

Denna sak berör samtidigt frågan om personalens anställningsvillkor. Det kan komma att beröra frågan om när dessa ersättningar skall utgå och hur bestämmelserna skall tillämpas. Det är samtidigt en avtalsfråga. Det är också ett skäl till att vi inte kunnat dela motionärens uppfattning.

Jag yrkar som sagt bifall till utskottets hemställan.

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! När jag motionerade om en minskning beträffande fångvårdsanstalternas löneanslag med 50 000 kronor, så berodde det på att jag hade råkat få kontakt med den tjänsteman i riksräkenskapsverket, som sista året granskat anstalternas reseräkningar.

Han säger, att det tycks vara satt i system, att när en fångvaktare far hem i tomgång, debiterar han övertidsersättning. I sådana fall gör man bara en anmärkning, men min sagesman uppgav, att bara beträffande en anstalt — det var Skenäs — beräknade han, att de felaktiga utbetalningarna uppgick till sammanlagt ungefär 10 000 kronor. Han trodde, att skulle man räkna på fångvårdsanstalterna överlag, skulle 100 000 kronor nog vara en riktigare siffra än de 50 000 kronor, till vilka jag som en försiktig man inskränkt mig, när jag motionerat om denna prutning.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 36—43

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44

Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport

Kungl. Maj:t hade (punkt 44, s. 118) föreslagit riksdagen att till Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 525 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *Wachtmeister* väckt motion (II: 359) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till länsstyrelsernas kostnader för fångtransport för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 359 till Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 525 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort föreslå riksdagen att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 359 till Länsstyrelsernas kostnader för fängstransport för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Ragnar Bergh m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 44: o) i utskottets utlåtande nr 2 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Civildepartementet: Avlöningar

Återstående punkter

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10

Utgifter under riksstatens tolfte huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1

Civildepartementet: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under tolfte huvudtiteln (punkt 1, s. 1—5 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 3 januari 1957) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att företaga av departementschefen förordade ändringar i den för civildepartementet gällande personalförteckningen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för civildepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Civildepartementet: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 926 300 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat att — med hänsyn till vikten av att departementet för löneförhandlingar o. d. ägde tillgång till ett eget utredningsorgan, som fortlöpande kunde införskaffa och bearbeta lönestatistiska uppgifter m. m. — för ändamålet inrättades en särskild byrå under en byråchef i Cr 13, varvid förutsattes att en nuvarande tjänst som förste aktuarie i Ce 29 ej uppehöles.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för civildepartementet uppföra ytterligare en tjänst så-

Civildepartementet: Avlöningar

som byråchef i Cr 13, ytterligare en tjänst såsom budgetsekreterare i Cr 8, ytterligare en tjänst såsom förste kansli-sekreterare i Ce 29 ävensom en tjänst såsom kansliskrivare i Ca 15 samt att ur samma förteckning utesluta en tjänst såsom kontorsbiträde i Ca 8;

b) godkänna en i utskottets hemstäl-lan intagen avlöningsstat för civildepar-tementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Civildepartementet: Avlöning-ar för budgetåret 1957/58 anvisa ett för-slagsanslag av 926 300 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Rubbestad*, *Ger-hard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i per-sonalförteckningen för civildepartemen-tet uppföra ytterligare en tjänst såsom budgetsekreterare i Cr 8, ytterligare en tjänst såsom förste kansli-sekreterare i Ce 29 ävensom en tjänst såsom kansli-skrivare i Ca 15 samt att ur samma för-teckning utesluta en tjänst såsom kon-torsbiträde i Ca 8;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för civildepartementet, att tillämpas tills vidare från och med bud-getåret 1957/58;

c) till Civildepartementet: Avlö-ningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 916 900 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade där-vid:

Herr GERHARD NILSSON i Gävle (h):

Herr talman! Reservanterna framhål-ler här, att införskaffandet av lönesta-tistiska uppgifter med hänsyn till för-handlingsarbetets ökade betydelse är av utomordentligt stor vikt. Men eftersom frågan om den officiella statistikens om-fång, utformning och grad av centrali-sering för närvarande är under pröv-ning i 1956 års statistikkommitté, an-

ser reservanterna det i nuvarande läge olämpligt att förstärka civildepartemen-tets statistikgrupp genom att inrätta en särskild byrå för detta ändamål.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservationen av fröken *Andersson* m. fl.

Fröken VINGE (fp):

Herr talman! Om jag hade deltagit i utskottets handläggning av detta ären-de, skulle jag ha anslutit mig till reser-vationen, detta först och främst av de skäl som reservanterna anfört och som herr *Gerhard Nilsson* i Gävle gav ut-tryck åt.

Om nu kammaren i alla fall bifaller utskottets hemställan — något som jag tyvärr måste ta för givet — utgår jag ifrån att det beslutet är av provisorisk karaktär och att 1956 års statistikkom-mitté i sinom tid får pröva frågan om vem som bör handha denna lönestati-stik. Den frågan bör de pröva inte bara från de synpunkter, som de eljest har att ta hänsyn till, nämligen var statisti-ken lämpligast bör vara förlagd, hur man får den mest ändamålsenliga sta-tistiken till lägsta möjliga kostnad och om en centralisering eller decentralise-ring bör ske. Här kommer också in ett annat moment, som jag tycker är lika väsentligt. Det gäller frågan, om en verksamhet av detta slag skall vara för-lagd till kanslihuset eller till ett centralt ämbetsverk. Om denna statistik skulle skötas inom kanslihuset, har jag två anmärkningar att göra. Den ena är, att insynen i verksamheten försvåras. Den andra är, att denna lönestatistik ju utom till annat även skall utnyttjas till för-handlingar där civildepartementet är den ena parten. Man kan därför inte känna sig säker på att statistiken blir objek-tivt utformad; det blir alltför frestande för den som skall sköta statistiken för en parts räkning att redan från början tillrättalägga uppgifterna.

Jag menar därför, att insamlingen av uppgifter och bearbetningen måste

Civildepartementet: Avlöningar

handhas av ett centralt ämbetsverk. Man vinner då, att metoderna kan diskuteras offentligt och frågeformulären kan fastställas med hänsyn till vad olika parter önskar. Man har i ett sådant fall möjligheter att ta hänsyn till de olika intressenternas synpunkter. Civildepartementet är en av dessa intressenter; de övriga parterna på arbetsmarknaden kan också räknas dit liksom en del andra organ. Dessa intressenter får möjligheter att göra sina anspråk gällande. De kan framställa önskemål om vilka frågor som behöver belysas och om hur detaljerade uppgifterna behöver vara. Detta är fördelaktigt även ur den synpunkten, att det sparar personal. Parterna slipper då att själva samla och göra den primära bearbetningen av det omfattande materialet. Jag menar att detta är ett intresse, oberoende av vem som betalar statistiken, ty med den brist vi har på intellektuell arbetskraft, måste vi ta vara på alla möjligheter till rationalisering, så att vi inte i onödan sysselsätter för mycket personal med sådana frågor.

Sedan är det klart, att de olika parterna behöver någon eller några, som gör de sammanställningar och tolkningar som erfordras ur parternas egna synpunkter. Men när jag har reagerat mot detta förslag, beror det på att insamlingen och bearbetningen skulle skötas av kanslihuset. Jag kommer därför, herr talman, att rösta för reservationen.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Utskottet har i sitt utlåtande yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag i vad gäller inrättandet av denna statistikbyrå i departementet. Vi i utskottet menar, att det är nödvändigt — om man skall kunna föra förhandlingar så som förhandlingar bör föras — att man får ett organ, som i varje fall bearbetar den statistik som nu finns tillgänglig. Till fröken Vinge vill jag säga, att den statistik som statistiska

centralbyrån ställer i ordning inte utan vidare kan användas vid en löneförhandling; jag skulle i varje fall inte vilja använda den vid ett sådant tillfälle. Det behövs betydligt mera specialiserade uppgifter vid en sådan förhandling än vad som finns i nu tillgänglig statistik.

Sedan förvånar det mig något, när fröken Vinge här — i varje fall underförstått — ville göra gällande, att denna bearbetning av statistiken i departementet skulle kunna bli en alltför stor förmån för ena parten. Tror verkligen fröken Vinge, att det går till så vid en förhandling, att den ena parten försöker skaffa sig fördelar genom att använda på något sätt felaktiga uppgifter? Jag har i varje fall inte den erfarenheten från min förhandlingsverksamhet, och jag tror inte heller det går till så på den offentliga sektorn.

Jag skall inte ta tiden i anspråk längre för denna fråga utan ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! När jag här lyssnade på herr Gerhard Nilsson i Gävle och fröken Vinge, fick jag en stark känsla av att de talade om en helt annan sak än den lönestatistik man har för avsikt att skaffa sig i civildepartementet. Av fröken Vinges anförande fick jag det intrycket, att hon uppfattade frågeställningen så, att ifrågovarande byråchef i departementet skulle samla in och sammanställa statistiskt primärmaterial, men det är inte alls fråga om något sådant. Den insamlingen och sammanställningen skall ske på samma sätt som hittills, men det material man därvid får fram är inte bearbetat på sådant sätt, att det kan ligga till grund vid förhandlingar parterna emellan.

Arbetsgivareföreningen har en mycket stor statistikavdelning, där man be-

Civildepartementet: Avlöningar

arbetar inkommet primärmateriel, och samma är i regel förhållandet även i andra organisationer. Ett bifall till reservationen i detta fall skulle därför betyda, att man i civildepartementet icke får samma favörer som de parter har, vilka departementet möter vid förhandlingsbordet. Vidare skulle ett bifall till reservationen betyda, att man i departementet på varje punkt i förhandlingarna måste godtaga motpartens statistiska uppgifter och bedömningar av primärmaterialet.

Vid de förhandlingar vi hittills fört har det visat sig att man kan utnyttja statistik på olika sätt, men vi har även funnit att det går bra att resonera sig fram, om båda parter har tillgång till tillräckligt bearbetad statistik. För närvarande har vi i departementet icke sådan statistik tillgänglig i erforderlig utsträckning, och det föreligger därför behov av en ökning. Detta är nödvändigt, om vi i civildepartementet skall kunna föra förhandlingar.

Det har här hänvisats till 1956 års statistikkommitté, men nu gäller det en annan sak, nämligen det direkta hanterandet av statistiken i förhandlingskedet — och statistikbearbetningen för det ändamålet måste under alla förhållanden ske i civildepartementet. Jag tror inte att fröken Vinge skulle vara särskilt förtjust över att bli uppringd mitt i natten och behöva stiga upp och presentera bearbetad statistik. Det material, som statistiska centralbyrån levererar, är nämligen bara råvaran till den statistik vi behöver i förhandlingsarbetet. Det är ju möjligt att fröken Vinge och andra högre tjänstemän i statistiska centralbyrån är beredda att göra det, men jag är därvidlag alltjämt en tvivlande Tomas. Och till dess jag har fått bekräftelse på att de, som skall sköta förhandlingarna för staten, under hela förhandlingsarbetet har ständig tillgång till folk, som har bearbetad statistik för de aktuella förhandlingarna, måste jag vidhålla min uppfattning, att civildepartementet bör byggas ut på här föreslaget sätt.

Sedan talade fröken Vinge om att statistiken kanske kan användas på ett otillbörligt sätt — jag kommer inte ihåg det exakta ordvalet — av civildepartementet gentemot personalorganisationerna. Nej, några sådana möjligheter föreligger inte för departementet, ty personalorganisationernas statistikavdelningar är i dag så kraftigt utbyggda, att det är departementet som därvidlag ligger i efterhand i förhandlingsarbetet.

Dessutom är det så, fröken Vinge, att det på statistikens område nu har inletts ett samarbete mellan dem, som har hand om statistiken inom civildepartementet, och dem som sysslar med statistik i personalorganisationerna, så att parterna skall kunna tala samma språk i alla statistikfrågor. Förr i världen, när jag var med och förhandlade, hade arbetsgivarparten sin egen statistik, som man studerade och vägrade visa för motparten på andra sidan förhandlingsbordet. Jag tror inte att den politiken är hållbar längre. Det är mycket bättre att samarbeta. Då talar vi samma språk, när vi diskuterar statistikuppgifter. Men för att detta skall kunna ske måste också civildepartementet ha de resurser, som behövs på området, och det är vad som begärts i propositionen. Jag vill därtill erinra fröken Vinge om att en partivän till henne under remissdebatten frågade mig, om jag ville medverka till att åt civildepartementet skulle ges bättre resurser på detta område. Nu hoppas jag att åtminstone fröken Vinges partivän står fast vid den önskan han då gav uttryck åt.

Fröken VINGE (fp):

Herr talman! Statsrådet måste ha glömt bort vad som står i statsverkspropositionen. Jag har nu bara utskottsutlåtandet till hands, men där talas uttryckligen om »fortlöpande införskaffande och bearbetande av lönestatis-

tiska uppgifter». Det är detta med »införskaffande» jag har reagerat mot. Vad jag sagt är, att införskaffandet liksom den grundläggande bearbetningen skall ske genom ett utomstående organ, som kan iaktta all objektivitet. Jag är mycket glad åt det samarbete, som börjar komma till stånd mellan parterna, så att de i detta avseende kan tala samma språk. Men jag menar att arbetet skulle kunna rationaliseras mycket mera, om ett sådant samarbete inleddes med det ansvariga ämbetsverket, att parterna gemensamt fick en stor del av sina frågeställningar belysta och inte behövde sitta var för sig och göra denna primära bearbetning. Sedan är det självklart — och det sade jag också i mitt anförande — att varje part behöver ha tillräckligt med kunnigt folk för att tolka statistiken och även göra vissa andrahands-sammanställningar.

Slutligen vill jag bara säga, att jag har intet som helst med personalstatistik att skaffa.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Det är riktigt att vi i propositionen sagt, att vi vill ha ett organ som skall införskaffa och bearbeta lönestatistiska uppgifter, men därmed har vi inte sagt, att det skulle vara fråga om primärmaterialet. Det kan röra sig om speciell statistik, som behövs för vissa ändamål. Den som skall bearbeta statistiken måste ju hämta den någonstans, och statistik kommer naturligtvis att hämtas från statistiska centralbyrån, socialstyrelsen och andra verk och inrättningar, där för förhandlingsarbetet erforderlig statistik kan införskaffas. Det är nödvändigt att man skaffar sig statistik, om man skall bearbeta den för förhandlingarna, eller hur, fröken Vinge?

Fröken **VINGE** (fp):

Herr talman! Det är tyvärr så, att ordet »införskaffa» brukar vi statistiker

Bidrag till Folkets hus i Hallsberg

använda just när det gäller primäruppgifter.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Det stämmer, att ordet »införskaffa» används, när det är fråga om primärmaterialet, men kanske fröken Vinge då vill ge mig ett uttryck, som ersätter ordet »införskaffa», när man införskaffar statistiska uppgifter.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Återstående punkter

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader,

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom proprie-balanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper, och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12

Bidrag till Folkets hus i Hallsberg

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag ur statens järnvägars driftmedel till utbyggnad av Folkets hus i Hallsberg, jämte i ämnet väckt motion.

I propositionen nr 20 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt ut-

Bidrag till Folkets hus i Hallsberg

drag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1957, föreslaget riksdagen medgiva, att av statens järnvägars driftmedel måtte få lämnas ett bidrag av 100 000 kronor till Föreningen Folkets hus i Hallsberg.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *Sveningsson* väckt motion (I: 357), vari hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 357, medgiva att av statens järnvägars driftmedel finge lämnas ett bidrag av 100 000 kronor till Föreningen Folkets hus i Hallsberg.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 357, avslå Kungl. Maj:ts hemställan att av statens järnvägars driftmedel skulle få lämnas ett bidrag av 100 000 kronor till Föreningen Folkets hus i Hallsberg.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Det finns väl inte anledning till någon längre diskussion i denna fråga, men vissa principiella synpunkter kan förtjäna framhållas.

Både järnvägsstyrelsen och departementschefen har påpekat, att det i och för sig inte är riktigt överensstämmande med grundsatzerna för de affärsdrivande verken att anslag lämnas för ändamål vid sidan av den egentliga rörelsen, och de har uttalat, att man här bör iaktta stor restriktivitet. Men de har ändå sagt — och det har även utskotts-majoriteten gjort — att av speciella skäl bör i detta fall SJ få tillstånd att använda driftmedel till utbyggnad av Folkets hus i Hallsberg.

Reservanterna kan för sin del inte godta de speciella skälen. Ett av dessa är att andra företag lämnar sådana här anslag till Folkets hus och liknande ändamål och att även i Hallsberg dessa andra företag på orten lämnat bidrag. Det heter vidare att SJ intar en så dominerande ställning i Hallsberg, att av den anledningen anslag borde utgå. Men man bör då komma ihåg att SJ befinner sig i ett mycket beträngt läge vad gäller alla slag av investeringar. SJ har inte medel för sina egna personallokaler och har på en rad punkter nödgats avstå från åtgärder, som man anser nödvändiga till och med för den egna driften. Jag tvivlar på att ett annat företag, som i detta avseende befann sig i samma läge som SJ, skulle tycka att man kunde lämna bidrag till ett sådant ändamål.

Dessutom bör man komma ihåg att ett stalligt företag som SJ i många avseenden är i ett annat läge än ett vanligt privatföretag. Risken för att man härvidlag bortser från räntabilitetssynpunkterna är mycket större än när det gäller ett enskilt företag. Därför är också särskild försiktighet nödvändig när det gäller SJ. Slutligen finns det ju särskilda statsmedel som kan användas för liknande ändamål. Det finns ett statsanslag för bidrag till samlingslokaler, och i det här fallet skulle väl detta anslag utan vidare ha kunnat komma till användning. Därigenom lämnar staten bidrag i annan ordning, och det synes vara rimligare att man går den vägen än att man går vägen över SJ:s driftmedel. Även statskontoret har mycket bestämt i sitt remissyttrande framhållit, att man bör gå vägen över de vanliga statsanslagen.

På dessa grunder, herr talman, anhaller jag att i enlighet med reservationen få yrka, att kammaren måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Flygfältsarbeten m. m.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Herr Heckscher framförde vissa principiella betänkligheter mot det föreliggande förslaget om anslag till Folkets hus-bygget i Hallsberg. Med anledning av vad han därvid anförde rörande statliga verk vill jag erinra därom, att det inte är första gången sådant anslag beviljas. Jag har här en förteckning över tidigare exempel på dylika beviljade anslag. Vi har alltså redan tagit ställning i den principiella delen av frågan.

När man går att bedöma det föreliggande spørsmålet skall man komma ihåg vilken särprägel Hallsberg har som samhälle. Det finns i Hallsberg 5 000 invånare och av dessa tillhör hälften, eller 2 500, järnvägsfamiljer, och SJ har där inte mindre än 900 anställda. Herr Heckscher erinrade om att järnvägsstyrelsen i sitt yttrande hänvisat till att man där saknade medel för egna personallokaler i erforderlig omfattning. Detta är onekligt betänkligt, men trots detta har järnvägsstyrelsen ansett sig böra biträda detta förslag. Den hänvisar i det sammanhanget till den särställning SJ intar såsom arbetsgivare i Hallsberg.

Dessutom förhåller det sig så att det är oerhört stora svårigheter för SJ att rekrytera personal på denna plats, beroende på bristen på både fritidslokaler och bostäder. Ej minst med hänsyn till dessa omständigheter har SJ ansett sig böra tillstyrka att ett bidrag lämnas. Rekryteringssvårigheterna är så betydande, att det ej finns någon plats i landet med undantag för Stockholm och Göteborg där det är så svårt att rekrytera personal för SJ som just i Hallsberg.

Detta är, herr talman, den väsentliga motivering vi har byggt på, när vi ansett oss böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.,

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från viss betalningskyldighet till kronan,

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Matilda Elisabet Andersson m. fl., och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbäring av viss arvs- och kvarlåtenskapsskatt.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14

Anslag under försvarets fonder m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1957/58 under försvarets fonder m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—18

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 19***Flygfältsarbeten m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 22, s. 23—25) att dels medgiva att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet måtte få komma till utförande i av departementschefen angiven omfattning, dels ock till Vissa flygfältsarbeten

Flygfältsarbeten m. m.

m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å de i samband härmed behandlade motionerna I: 255 och II: 299,

a) medgiva att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet måtte få komma till utförande i den av departementschefen angivna omfattningen;

b) till Vissa flygfältsarbeten m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet bland annat anfört:

»Utskottet tillstyrker, att Kungl. Maj:t må för nästa budgetår, utöver det äskade anslaget, igångsätta flygfältsarbeten inom en kostnadsram av 4 miljoner kronor.»

Reservation hade avgivits av herr Åkerström, som dels beträffande motiveringen bland annat ansett att angivna stycke i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Utskottet avstyrker, att Kungl. Maj:t må för nästa budgetår, utöver det äskade anslaget, igångsätta flygfältsarbeten inom en kostnadsram av 4 miljoner kronor.»

dels ock ansett att utskottet bort i nedan angivna del hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 255 och II: 299, godkänna att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet finge komma till utförande i den i reservationen angivna omfattningen.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Vid denna punkt har jag fogat en reservation till utskottets utlåtande, men det föreligger bara i ett avseende en skillnad mellan min och utskottsmajoritetens ståndpunkt. Även

jag är beredd att ge det belopp som begäres av Kungl. Maj:t, men jag vill inte vara med om att lämna Kungl. Maj:t den föreslagna fullmakten, vilken skulle innebära att det kunde förbrukas ytterligare 4 miljoner kronor för ifrågasvarande arbeten.

Av statsverkspropositionen: kapitalbudgeten kan vi bland annat inhämta att det år 1953 presenterades en plan för utbyggnad av de militära flygfälten, vilken skulle dra en kostnad av 180 miljoner kronor. Sedermera har det lagts fram en ny sådan plan, som slutar på en kostnad av 489 miljoner kronor. Det har således på ungefär fyra år skett en våldsam kostnadsstegring. För två veckor sedan, när vi här i kammaren hade uppe frågan om ett tilläggsanslag till dessa krigsflygplatser, sade jag bland annat någonting om att riksdagen när det gäller försvaret nog mera sälan är fullt på det klara med konsekvenserna av de förslag som den nödgas rösta för. På en del håll tyckte man inte riktigt om detta mitt resonemang, och det var någon talare här som sade att mitt uttalande skulle kunna tolkas så, som om jag underkände kammarens intelligens. Ja, jag undrar om någon av oss är utrustad med en sådan intelligens att han förstår, hur en sak som kostade 180 miljoner kronor år 1953 måste kosta bortåt en halv miljard år 1957.

När det gäller vårt jaktflygs framtid måste man kanske — såsom fördes på tal av en talare under remissdebatten — inom inte alltför många år konstatera att vi inte har så stor nytta av dagens jaktflyg. Det är uppenbart att utanför vårt lands gränser är man, särskilt från stormakternas sida, i färd med att diskutera just frågan om jaktflygets framtid, som man anser utgöra ett allvarligt problem. För min del hör jag till dem som tror att det snart nog — låt oss säga om fem, högst tio år — skall visa sig att den stora krigsinsats, som man nu anser att vårt jaktflyg skall

Flygfältsarbeten m. m.

kunna göra vid fall av behov, inte skall kunna komma till stånd. Det finns redan nu obemannade plan eller över huvud taget vapenbärare, alltså obemannade robotar, raketer samt kanoner och annat, som kan sätta en sådan fart på sina laddningar — kalla det sedan bomber eller någonting annat — att jaktflyget aldrig kan hinna med att göra någon insats i försvarssyfte. Även de bemannade bombplanen är uppe i samma hastighet som vårt jaktflyg, och man är utomlands på väg att få fram obemannade plan med ännu större hastighet.

Summan av mitt resonemang är alltså att jag inte tror att jaktflyget kommer att vara så värdefullt om fem eller tio år. Vi får nog i stället söka oss fram på andra vägar — det är man ju i full gång med när det gäller luftförsvaret — och det är mycket sannolikt att vi icke kommer att ha någon användning för så många krigsflygfält som skulle kunna byggas med hjälp av de medel som hittills anvisats och som i dag kommer att anvisas.

Herr talman! Det skulle finnas mer att tillägga, men jag vill vad gäller ytterligare motiveringar erinra om vad som säges på s. 24 i bilaga 25 till statsverkspropositionen: kapitalbudgeten. Där står det följande: »Ärendet är av den natur att en fullständig redogörelse för detsamma icke bör lämnas till statsrådsprotokollet. Närmare upplysningar torde få inhämtas genom de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.»

Herr talman! Jag uppberar vad jag från början erinrade om: skillnaden var att jag ville säga nej till den fullmakt, som Kungl. Maj:t begärt utöver de 20 miljonerna. Jag tycker att frågan inte är av det slaget, att de som vill hålla igen här skulle ha anledning att avstå från att rösta för min reservation, till vilken jag, herr talman, nu vill yrka bifall.

Herr BOIJA (fp):

Herr talman! Av utskottets handlingar framgår, att riksdagen i fjol anslög 18 miljoner kronor till flygfältsbyggande och att den i år har på tilläggsstat anvisat 10 miljoner kronor. Det blir tillsammans 28 miljoner kronor.

I årets statsverksproposition har ju begärts 20 miljoner kronor, vilket utskottet också gått med på. Det är alltså 2 miljoner kronor mer än förra året.

Herr Wedén och jag har motionsvägen föreslagit, att ytterligare 5 miljoner kronor skulle få disponeras för detta ändamål. Vi tror, att man genom att denna summa hålles något så när konstant kan få en bättre planering, och därmed kommer också kostnaderna att kunna hållas inom rimligare gränser. Det måste vara ganska besvärligt att projektera sådana saker i den ovisslighet, som tidigare varit rådande.

Den plan som presenterades år 1954 för flygbasernas utbyggnad har till följd av anslagens begränsning inte kunnat genomföras. Herr Åkerström yttrade nyss, att han inte tror att ens de flygplatser som för närvarande finns skulle behövas i framtiden. Herr Åkerström har lika väl som jag kännedom om hur många flygplatser, som verkligen är i användbart skick i dag. Vi kan konstatera, att antalet är för litet även för dagens flygvapen. Möjligheterna för en kraftsamling av flygförbanden är inte stora utan väsentligt begränsade. Flygförbanden kan inte utnyttjas till stöd för armén på det sätt som man har anledning att kräva. Läget beträffande flygplatserna är nu sådant, att man borde ta ett krafttag för att säkerställa flygvapnets beredskap på detta område. Man kan nog inte säga, att de 25 miljoner kronor, som det här skulle vara fråga om, kan betraktas som ett krafttag, men de är i varje fall något på vägen. Utskottet synes också ha insett behoven, då det tillstyrkt att utöver det

Flygfältsarbeten m. m.

äskade anslaget bör kunna få disponeras ytterligare 4 miljoner kronor.

Herr talman! Jag vill med det sagda bara uttrycka den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall utnyttja denna möjlighet för en förstärkning av våra flygplatser, och jag kan med anledning därav yrka bifall till utskottets skrivning.

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Detta ärende, som berör utbyggnad av flygbaserna, är av mycket hög angelägenhetsgrad. Det framgår också, när man följer de uttalanden som försvarsministern har gjort. Han säger, att han »anser det nödvändigt med en fortsatt utbyggnad och modernisering av flygplatserna för att flygplansmaterielen rätt skall kunna utnyttjas». Det är fråga om nya startbanor och förlängning av startbanor. Det är också viktigt att åstadkomma bakre uppställningsområden till skydd för flygplan. Vi från statsutskottet har varit i tillfälle att på vissa platser se hur sådan utbyggnad tillgår, och vi är nog av den uppfattningen att den är nödvändig. Vidare gäller det startplatser, byggande av drivmedelscisterner och vidtagande av vissa maskeringsåtgärder. Herr Åkerström har en mera tveksam uppfattning än den utskottsmajoriteten företräder. Han frågar hur de stora kostnadsökningarna kom till. Det är kanske inte så alldeles lätt att redovisa dem, men det är ingen tvekan om att flygfälten nu byggs ut och anordnas på ett sätt, som man tidigare inte tänkt sig.

Herr Åkerström har också sina funderingar om vi i fortsättningen kommer att ha ett jaktflyg. Ja, den frågan diskuterade vi i statsutskottets första avdelning så sent som i går tillsammans med representanter för försvaret. Jag tror inte att någon i dag kan säga när i vårt land jaktflyget kan ersättas med ett nytt vapen. Jag anser att det skulle

vara mycket vågat att redan i dag satsa på något som vi inte vet när vi kan få.

Herr Boija och herr Wedén har i en motion framställt yrkande om fem miljoner kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag. Herr Boija sade nyss från talarstolen att han trodde, att utskottets skrivning gav uttryck för en viss förståelse för motionen. Ja, det är alldeles riktigt. Vi har erkänt önskvärdheten av att utbyggnaden och moderniseringen av flygbaserna hade kunnat ske i något större omfattning än medelsanvisningen medgivit. När vi sedan vägt utgiftsfrågorna mot varandra har vi dock stannat för att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Med den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Åkerström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19:o) i utskottets utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han

funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Åkerström begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 166 ja och 32 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 20—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32

Flyttning av Stockholms örlogsbas

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Vid denna punkt har jag fogat en blank reservation. Det gäller här frågan om flyttning av Stockholms örlogsbas. Detta är ju ett gammalt problem. Ända sedan 1900-talets början har man väl diskuterat hur man skall kunna flytta örlogsbasen från Stockholm.

Statsutskottet föreslog förra året att en definitiv plan skulle lämnas till 1957 års riksdag, en plan om att flytta över örlogsbasen till Muskö. Denna utskottets skrivning med begäran om en definitiv plan var föranledd av motioner här i kammeren, bland andra en av herr Hedqvist. Sedan dess har en utredning ägt rum. Den redovisas i utskottsutlåtandet. Även nya synpunkter på detta utflyttningsproblem har tillkommit. Senast har vi fått veta, att en extra utredning skulle vara klar under första kvartalet 1957. Överbefälhavaren ansåg emellertid i sitt yttrande att man borde kunna tillstyrka 15 miljoner kronor som ett första anslag för denna etappvis avsedda utflyttning. Fortifikationsförvaltningens förslag till kostnadsberäkningar — det första förslag som framlagts — uppvisar en sammanlagd kostnad av

Flyttning av Stockholms örlogsbas

273 miljoner kronor. I förhållande till denna summa är således 15 miljoner kronor ett mycket lågt belopp, och man borde väl snart kunna komma fram till någon lösning av frågan med hänsyn till dess stora vikt. Man hade väntat att, även om det varit fråga om en mycket liten etapp, statsrådet och chefen för försvarsdepartementet hade lagt fram ett förslag för riksdagen, trots att denna nya utredning inte var klar med sitt ställningstagande när statsverkspropositionen skrevs.

Jag har antecknat denna blanka reservation därför att jag ansåg, att utskottet i sitt yttrande ännu starkare borde ha betonat, att det här fordras krafttag för att snabbt påbörja denna utflyttning. Utskottet borde även i år ha skrivit, att man åtminstone till nästa år skulle kunna räkna med att få ett förslag framlagt. Statsrådet och chefen för försvarsdepartementet är just nu här i kammeren, och jag skulle därför vilja ställa den frågan till honom, om han utan förberedelse kan säga någonting om möjligheterna att riksdagen får ett förslag till låt oss säga nästa år om hur örlogsbasen skall flyttas ut från Stockholm till yttre skärgården.

Herr Hedqvist (s) instämde i detta yttrande.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Vi avvaktar ett förslag från utredningen, och jag anser mig inte vid denna tidpunkt kunna säga huruvida detta får en sådan utformning, att ett förslag kan avlåtas till nästa års riksdag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 33—38

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39

Lades till handlingarna.

Ändringar i tulltaxan

§ 15

Föredrogs vart efter annat

statsutskottets utlåtande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m., och

bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och betänkande hemställt.

§ 16

Ändringar i tulltaxan

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i gällande tulltaxa.

Utskottet hade i detta betänkande behandlat tre motioner.

I de likalydande motionerna I: 315 av herr *Sveningsson m. fl.* samt II: 384 av herrar *Hansson och Nilsson* i Bästekille hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att mustkoncentrat av sådana frukter och bär, varav odling förekommer inom landet, i tullhänseende skiljes från icke koncentrerade frukt- och bärmuster samt belägges med en enhetlig tull av en krona per kg».

Utskottet hemställde,

1) att motionen I: 25 av herr Ohlon om ändrade tullsatter för vissa slag av nät icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 315 av herr *Sveningsson m. fl.* samt II: 384 av herrar *Hansson och Nilsson* i Bästekille angående tullen å vissa frukt- och bärmustkoncentrat icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HANSSON (bf):

Herr talman! När bevillningsutskottet avslagit den av herr Nilsson i Bästekille och mig väckta motionen, nr 384, har det varit med den motiveringen, att tulltaxekommitténs betänkande ännu inte har framlagts för riksdagen. Motionärerna har varit fullt medvetna om detta förhållande. Orsaken till att vi ändå begärt en komplettering av tulltaxan har varit, att det ännu ligger i vida fältet när denna tulltaxerevision i sin helhet kan komma att framläggas för riksdagen. Ursprungligen räknade man med att tulltaxerevisionen skulle ha förelagts redan 1956 års riksdag. Så blev emellertid inte fallet. Man förväntade då att den skulle komma detta år, men den har ännu inte kommit, och med hänsyn till att man nu har börjat diskutera en europeisk tullunion är det väl oklart, huruvida den kommer inom den närmaste tiden. Jag har ju den uppfattningen, att så länge frågan om en tullunion inte har förts närmare sin lösning, är det ganska ovisst om det blir någon omprövning av hela vår tulltaxa. Vi har därför ansett att man under förhandenvarande förhållanden borde under tiden kunna göra vissa justeringar beträffande nuvarande tullar, framför allt för att avhjälpa de brister som uppstått.

Med hänsyn härtill men också på grund av den nu rådande situationen på fruktmarknaden har vi väckt denna motion. Alla känner till att vi i år har osedvanligt stora lager av frukt, som icke kan finna avsättning, och beslutet att fastställa en enligt mångas mening alltför tidig dag för frigivande av importen har också i sin mån bidragit till svårigheterna att finna avsättning för svensk frukt. Nu förhåller det sig så, att en icke ringa del av vår fruktproduktion användes för musttillverkning, och enligt vår mening bör denna möjlighet att vinna avsättning för svensk frukt bevaras. För fruktmust har vi ett relativt gott tullskydd, det skall inte förne-

Ändringar i tulltaxan

kas, men de länder som exporterar saft till Sverige har nu upptäckt att man genom att indunsta denna saft ända upp till 8 à 10 gånger kan göra den svenska tullsatsen ganska illusorisk. Våra lagstiftare har väl inte tänkt sig att det skulle vara möjligt att på det sättet kringgå våra bestämmelser. Förfarandet innebär att den tull, som egentligen avsetts skola utgå med 20 öre per kilogram, genom indunstningen av denna importvara låt oss säga 5 eller 6 gånger, vilket är det vanligaste, bringas ner till 3 à 4 öre per kilogram. Det var ju inte meningen att beslutet om denna tull skulle få en sådan konsekvens.

Enligt vår mening bör sådana luckor kunna täppas till så snart de uppdagas. Bevillningsutskottet har ju remitterat denna motion till vissa instanser. Alla dessa har instämt i motionen och tillstyrkt densamma med en liten, i och för sig relativt obetydlig, ändring beträffande tullsatsen. I princip är man emellertid på alla håll ense om att denna lucka bör täppas till. Man tycker därför att utskottet borde ha kunnat följa remissinstanserna och ha företagit den separata tulljustering som här föreslagits. Utskottet har dock inte ansett sig kunna göra det utan har hänvisat till den allmänna justering, som en gång i tiden skall framkomma på grundval av tulltaxekommitténs betänkande.

Jag tycker nog att den motivering utskottet anfört för avslag på motionen är ganska svag. Utan att avvakta framläggandet av tulltaxekommitténs fullständiga betänkande har ju riksdagen tidigare brutit ut vissa avsnitt, som omfattas av utredningen. Här om året fattade vi exempelvis beslut om en förstärkning av tullskyddet för textilvaror. Motivet för en utbrytning var precis detsamma där som i detta fall, som rör ett relativt litet område i jämförelse med textilbranschen. Det gäller här att förhindra en övermäktig konkurrens utifrån, och det gällde det också när vi höjde textiltullarna för att par år sedan. Det hade

därför enligt vår mening varit konsekvent att även här företaga en separat justering. Det är emellertid möjligt att textilområdet ansågs vara mera känsligt än det nu aktuella området. Jag vill dock, herr talman, med dessa ord yrka bifall till motionen II: 384.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Den fråga som här skall diskuteras en liten stund är betydligt viktigare än kammarens ledamöter kanske i allmänhet föreställer sig. Denna fråga har en avgörande betydelse för den svenska fruktodlingens framtid. I dag finns det möjlighet för kammarens ledamöter att i handling visa huruvida det finns något annat än en läpparnas bekännelse bakom det tidigare förda resonemanget om att vi skall stödja tillverkningen av alkoholfria drycker. Nu finns det möjlighet att i verklig handling visa vad man menar.

När herr Hansson och jag framlade denna motion var det just med tanke på vad som redan yppat sig i denna fråga, en tendens som kommer att ytterligare förstärkas. Förhållandena är av sådan art att vi ansett att riksdagen borde ta ställning till frågan innan det blir för sent.

Man har många gånger i denna kammar — enligt min mening med full rätt — sagt ifrån, att frågan om tillverkning av must är en mycket stor fråga för den svenska fruktodlingen. Tidigare har det här endast varit fråga om vanlig must. Det tullskydd som finns för den anser jag liksom herr Hansson vara fullt normalt. Men när man nu i utlandet kommit på att göra indunstningar och får fram ett koncentrat, för vilket gäller samma tulltaxa som för den vanliga musten, så förstår var och en, även en lekman på detta område, att tullskyddet blir, som herr Hansson sade, fullständigt illnsoriskt.

Jag skulle vilja vädja till kammararen att ta på denna fråga mycket allvar-

Ändringar i tulltaxan

ligt. Årets situation på fruktmarknaden är dock den, att stora partier svensk frukt återstår att sälja. Det sista hoppet är, att musterierna skall kunna ta ännu mera frukt. I annat fall blir det ingen användning för den frukt som ligger kvar.

Om riksdagen i framtiden kommer att ställa sig negativ till detta förslag, så betyder det helt enkelt, att resonemanget om en svensk musttillverkning får avföras från dagordningen. Ty en tull, som för must i koncentrerad form motsvarar 2, 3 eller möjligen 4 öre per kilo vanlig must, ger inte ett sådant skydd att svensk mustindustri kan konkurrera med utländska tillverkare.

Sedan vill jag liksom herr Hansson påpeka att remissinstanserna dock klart och tydligt sagt ifrån, att den linje vi förfäktar i motionen är den riktiga. Man har visserligen haft litet olika uppfattningar i fråga om själva tullsatsen, men kvar står att motionen är sakligt berättigad, och den har tillstyrkts av alla remissinstanser. I detta läge hade man väl tänkt sig, att utskottet skulle tillstyrka att denna fråga brötes ut, liksom andra frågor tidigare brutits ut, och att någonting gjordes åt saken. Nu säger utskottet i stället, att så länge förslag inte framlagts i anledning av tulltaxekommitténs betänkande, bör vi vänta. Men, som jag sagt tidigare, man bör akta sig för att vänta så länge, att man förstör denna möjlighet. Vi har redan nu tillräckligt med avsättnings-svårigheter på fruktodlingens område. Framför allt är svårigheterna stora i fråga om den s. k. standardfrukten, och det är huvudsakligen den som går till musterierna.

Dagens debatt i andra frågor har präglats av korta inlägg. Jag skall inte heller frångå min vana, utan anhåller, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till motionerna I: 315 och II: 384.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Utskottet har inte an-

sett det skäligt att ingå på någon närmare realbehandling av dessa motioner, vare sig när det gäller fisknät eller fruktmuster, utan har nöjt sig med att hänvisa till det förhållandet, att tulltaxekommitténs arbete nu, sedan remissvaren inkommit, har avancerat så långt, att det är föremål för Kungl. Maj:ts överväganden. Utskottet har sålunda ansett det vara ganska orimligt att i en sådan situation bryta ut några tullpositioner och separatbehandla dem.

Herr Hansson trodde, att behandlingen av tulltaxekommitténs förslag skulle sättas i samband med frågan om en europeisk tullunion och att avgörande inte skulle kunna träffas förrän den frågan var avgjord och vi till äventyrs skulle ha anslutit oss till en sådan union. Skulle det verkligen förhålla sig så, att vårt tulltaxearbete vore förknippat med denna omständighet, då kunde möjligen herr Hanssons önskemål att bryta ut denna sak vara berättigat. Men jag vill erinra om att i det förslag till europeisk tullunion, som varit under diskussion i internationella instanser, t. ex. OEEC, förutsättes att tullanpassningen till denna tullunion skall sträckas ut över en period av inte mindre än tolv år. De olika länder, som ingår i tullunionen, skall få tillfälle att under denna period anpassa sina tullar gentemot de länder som inte tillhör unionen. Jag tror sålunda att det är ett fullständigt grundlöst bekymmer, att vår revision av tulltaxan skulle behöva sättas i samband med frågan om en europeisk tullunion.

Vad remissvaren beträffar låter det både på herr Nilsson i Bästekille och på herr Hansson, som om remissvaren gällde de motioner som här väckts. Så är ingalunda förhållandet. Vad herrarna talar om är yttranden som avgivits i anledning av tulltaxekommitténs förslag. På grund av att dessa instanser, Lantbruksförbundet m. fl., har varit i tillfälle att avgiva remissvar på tulltaxe-

Ändringar i tulltaxan

kommitténs förslag, är alla de synpunkter på dessa frågor, som herrarna här anfört, redan kända av Kungl. Maj:t. Följaktligen kan alla de skäl, som kan andragas till förmån för motionerna, bli beaktade, när Kungl. Maj:t skall pröva tulltaxekommitténs förslag i dess helhet. Just dessa remissvar gör, att det nu inte finns minsta anledning att handla; alla skäl talar för att man avvaktar den samlade översynen av vår tulltaxa. Till yttermera visso kan jag säga, att ingen i utskottet har ansett sig, på de skäl som har anförts, kunna yrka bifall till motionerna, och det talar väl ändå för att sakskaalen ligger på utskottets sida.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSSON (bf):

Herr talman! Det var litet förvånande att höra utskottets talesman säga, att man icke har ansett sig behöva gå in på någon realbehandling av denna motion och att det inte var lämpligt att bryta ut just detta ärende. Då skall jag be att få återupprepa min fråga till utskottet: Vad är det för skillnad mellan att bryta ut denna relativt lilla fråga och att bryta ut hela textilområdet, som för endast något över ett år sedan behandlades separat, trots att även det omfattades av tulltaxekommitténs prövning av hela tulltaxan? Var det riktigt att bryta ut den detaljen, så kan det väl vara lika riktigt att bryta ut andra detaljer som behöver rättas till.

Vi bör komma ihåg att det här icke är fråga om någon höjning av tullen. Det är endast fråga om att avhjälpa en brist som uppkommit i tulltaxan genom att exportländerna har upptäckt ett kryphål i den svenska tulltaxan, som säkert ingen har avsett att möjliggöra när tulltaxan utformades.

Med hänsyn till vissa förhållanden ber jag att få ändra på mitt yrkande från att gälla bifall till motionen till att gälla återremiss av densamma.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! När utskottets talesman säger, att sakskaalen finns på utskottsmajoritetens sida och icke på motionärernas, får detta stå för hans räkning.

Den fråga vi här diskuterar har uppträtt först på senare tid, och följaktligen har inte önskemålen kunnat tillgodoses tidigare, när tulltaxan utformades. Att vara ute i god tid för att få denna fråga belyst anser jag vara riktigare än att vänta till den dag då det eventuellt är för sent.

Jag betvivlar inte herr Sundströms goda vilja, och kan han komma till ett lyckligt slutresultat, vilket han lät framskymta, så har han min och min medmotionärs välsignelse.

Även jag ber att få ändra mitt tidigare yrkande, och jag yrkar liksom herr Hansson att ärendet återremitteras.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Denna jämförelse med textilindustrin kan naturligtvis låta bestickande. Textilindustrin fick ju ett tillfälligt och nödvändigt stöd, men nog måste man väl ändå säga att det är en väsentlig skillnad. Med hänsyn till textilindustriens situation och det läge vari arbetet på tulltaxerevisionen befann sig var det rimligt att vid det tillfället vidta en separat åtgärd. Skulle tulltaxekommitténs förslag ha varit så nära sitt avgörande som det rimligtvis är i dag, skulle säkerligen riksdagen vid det tillfället ha inväntat tulltaxerevisionens slutliga förslag, men då visste man inte med säkerhet att revisionsarbetet hade kommit så långt, att man kunde hoppas på ett snabbt avgörande.

Nu bör tulltaxeförslaget komma fram kanske till nästa års riksdag, och i den situationen anser jag fortfarande att de sakliga skälen är på deras sida som vill invänta resultatet av denna revision.

Ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herrar Hansson och Nilsson i Bästekille under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 17

Föredrogs vart för sig

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om ändrade grunder för beräkning av lagfartsstämpel vid förvärv av vissa slag av egnahem,

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution,

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om lagstiftning angående användningen av våld vid utsokningsförrättning; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående viss ändring av bestämmelserna om samordningen av sjukdoms- och olycksfallsersättningarna, och

nr 6, i anledning av väckta motioner om ändringar i familjebidragsförordningen m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden och utlåtanden hemställt.

§ 18

Ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 326 i första kammaren av herrar *Birke* och *Sveningsson* samt nr 410 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte

a) antaga däri framlagt förslag till ändrad lydelse av 2 § förordningen den 14 december 1956 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

b) besluta, att den som bilaga till nämnda förordning fogade tabellen skulle ändras på sätt i motionerna angivits.

I motionerna hade innebörden av den föreslagna ändringen av statsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna angivits vara, att bidraget vid jämförelse med gällande bestämmelser skulle bli något högre vid en mer betydande och något lägre vid en ringa arbetslöshet.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 326 och II: 410, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Mannerskantz* och *Lothigius*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall i huvudsaklig del till motionerna måtte för sin del

a) antaga ett i reservationen intaget förslag till förordning om ändrad ly-

Ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor

delse av 2 § förordningen den 14 december 1956 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

b) besluta att den som bilaga till nämnda förordning fogade tabellen skulle ändras på sätt i reservationen angivits.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Till detta utskottsutlåtande har undertecknad fogat en reservation, som stöder motionen I: 326 av herrar Birke och Sveningsson och II: 410 av herr Magnusson i Borås med den förändringen, att förordningen träder i kraft den 1 september i stället för den 1 juli, som föreslagits i motionen.

Denna fråga har varit uppe till behandling i riksdagen flera gånger, och jag kan därför göra motiveringen till min hemställan mycket kort. Nu gällande bestämmelser om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor återfinnes i förordningen den 15 juni 1934, varvid bland annat utgår dels grundstatsbidrag och dels daghjälsbidrag. Grundstatsbidraget utgår för varje dag, för vilken daghjälp utgivits, dels med ett grundbelopp av 2 kronor 25 öre vid en daghjälp av 5 kronor 50 öre, dels med ett tilläggsbelopp av 25 öre för varje hel krona varmed daghjälp överstiger 5 kronor 50 öre. Det sammanlagda grundstatsbidraget begränsas till högst 5 kronor för varje understödsdag, vilket belopp nås vid en daghjälp av 16 kronor 50 öre. Om daghjälp fastställes till lägre belopp än 5 kronor 50 öre utgår grundstatsbidraget med 40 procent av det fastställda daghjälsbeloppet.

Motionärerna har i stället föreslagit att grundstatsbidrag skall utgå för varje dag, för vilken daghjälp utgivits, med dels ett grundbelopp av en krona 50 öre vid en daghjälp av fem kronor, dels ock ett tilläggsbelopp av 15 öre för varje hel krona, varmed daghjälp

överstiger fem kronor; dock må grundstatsbidraget ej i något fall uppgå till högre belopp än tre kronor 30 öre för varje understödsdag. Har daghjälp fastställes till lägre belopp än fem kronor, skall grundstatsbidraget utgå med 30 procent av det fastställda beloppet.

Här är alltså en nedprutning gjord, men när det gäller daghjälsbidraget föreslår motionärerna en höjning över hela linjen, som slutar på 85 procent i stället för nu utgående 75 procent. Meningen med detta är ju att arbetslöshetskassorna vid större arbetslöshet skall få ökat statsbidrag, medan kassorna under tider med full sysselsättning och endast sporadisk arbetslöshet själva skall få bära litet mer av understödet.

Jag kan inte se annat, herr talman, än att det måste vara riktigt att på detta sätt göra en avvägning till förmån för dessa kassor under en tid då de är utsatta för stora påfrestningar. I utskottets motivering för avslag framhåller man, att ett bidragssystem redan är så utformat att bidraget är förhållandevis lågt vid ringa arbetslöshet men stiger hastigt vid ökad arbetslöshet. Det är möjligt att det är så, men det är inte tillräckligt, och motionärerna föreslår en förbättring under de utsatta tiderna, samtidigt som vi i dagens läge med full sysselsättning gör en inte oväsentlig besparing för statskassan på cirka 2 miljoner kronor.

Som ett ytterligare motiv för motionärernas ställningstagande framhålles, att kassorna är väl konsoliderade och har relativt stora fonder.

Herr talman! Med hänvisning till vad här framhållits ber jag få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr **BENGTSSON** i Varberg (s):

Herr talman! Ett par år i följd har denna motion framlagts. Jag skulle vilja säga, att motionärerna i detta fall visar en missriktad energi.

Talesmannen för motionen vid 1955

Ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor

års riksdag påpekade, att motionen då inte var så värst bra utformad — den var på vissa punkter felaktig. Det är under sådana förhållanden rätt underligt, att motionen fortfarande har samma utformning som då.

Vi hörde reservantens allmänna resonemang för ett bifall till motionen. Han talar om att vi har full sysselsättning och att det för den skull är felaktigt, att vi har så stora utgifter för arbetslöshetsförsäkringen. Det är riktigt, att vi har en och en kvarts miljon försäkrade, och det är klart, att arbetslöshetssiffran är ganska liten, om man ser den i förhållande till antalet försäkrade. Motionärerna vill få till stånd ett system, som ger litet bidrag vid ringa arbetslöshet och ett ökat bidrag vid ökad arbetslöshet. Denna princip är emellertid redan fastställd. Bidraget varierar redan nu med arbetslöshetens omfattning.

Nu tror emellertid motionärerna, att de med sitt förslag i motionen har funnit på ett effektivare system, och man tror också, att det skall vara möjligt att spara pengar, om högermotionens förslag genomföres.

Vi hörde reservanten tala om en besparing av två miljoner kronor. Emellertid förbiser han en mycket grundläggande faktor, nämligen att medlemskapet fördelar sig på 45 arbetslöshetskassor med mycket varierande arbetstillgång. En del kassor har en mycket besvärlig arbetslöshet inom sitt verksamhetsområde för närvarande. Det är därför sannolikt, att det system reservanterna här har förordat skulle innebära, att deras »besparingsaktion» inte skulle leda till annat än ökade utgifter.

Vi har inom utskottet gjort en beräkning för att se vad man eventuellt — i gynnsammaste fall — skulle kunna spara genom högerens förslag. Beräkningen är gjord precis på samma sätt som vid arbetsmarknadsstyrelsens anslagsäskanden till arbetslöshetsförsäkringen. Vi har då kommit fram till en

besparing på ungefär 500 000 kronor för det budgetår vi nu diskuterar, men det gäller endast om förutsättningarna blir precis desamma som de var vid tidpunkten för beräkningen. Sannolikt blir förutsättningarna ändrade, så att det inte blir någon besparing alls. Man skall observera, att arbetslösheten drabbar vissa kassor mycket hårt, och detta gör, att man inte kan få till stånd någon besparing genom det av motionärerna föreslagna systemet.

Vidare vill jag bestämt bestrida, att kassorna numera skulle ha konsoliderat sin ställning. Det är riktigt beträffande vissa kassor, men andra kassor har på grund av en besvärande arbetslöshet inte alls någon konsoliderad ställning. Trots den fulla sysselsättningen kan vi aldrig komma ifrån en viss arbetslöshet. Säsongarbetslösheten är trots allt mycket besvärande i byggnadsfacket, anläggningsverksamheten och jordbruket. Dessutom finns det enskilda företag och enskilda näringsgrenar som har det besvärligt och som tvingas lägga ner eller inskränka driften och för viss tid permittera sina anställda. Vi kan därför aldrig tala om att alla människor säkert har sysselsättning trots att vi likväl kan tala om full sysselsättning.

Ingenting har inträffat sedan vi sist diskuterade denna fråga, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! I fem år har högerens motionärer yrkat på besparingar när det gäller anslagen till arbetslöshetskassorna, och varje år har här i kammaren påpekats för dem, att deras förslag är felkonstruerat och ogenomförbart också från motionärernas egna utgångspunkter. Det har inte hindrat motionärerna att varje år återkomma, och det har inte heller hindrat högerpartiet att varje år sätta upp en post på minskade statsutgifter i sin budgetuppsättning.

Ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor

Vad innebär högerns förslag? Det innebär för det första att man sänker grundbidraget, d. v. s. det bidrag, som utgår för varje utbetald ersättning från arbetslöshetskassan, med ungefär en tredjedel. Hur skall kassorna finansiera den inkomstminskning, som därigenom skulle drabba dem? Jo, säger man, kassorna är väl konsoliderade, så att de kan ta av sina fonder. Herr Bengtsson i Varberg har redan påpekat, att detta påstående är i grunden felaktigt. De allra flesta kassorna har ännu inte kommit upp i de minimifonder, som tillsynsmyndigheterna fastställt för kassorna. Dessa har alltså i regel ingen möjlighet att ta av fonderna. Man måste finansiera inkomstbortfallet genom en avgiftshöjning, men en sådan avgiftshöjning tar tid att genomföra. Det är för övrigt inte säkert, att samtliga arbetslöshetskassor skulle behöva höja avgifterna, därför att — som herr Lothigius påpekade — högerförslaget också innebär, att de speciella daghjälsbidrag som utgår, när kassorna har större arbetslöshet, skulle ytterligare höjas. Herr Lothigius säger, att man inte i tillräcklig grad iakttagit den principen, att man skall ge kassorna större statsbidrag vid större arbetslöshet och mindre statsbidrag vid mindre arbetslöshet. Jag vet inte, om man kan rikta någon allvarligare kritik mot de nuvarande tabellerna, enligt vilka statsbidrag utgår i form av daghjälsbidrag med tre procent vid tre understödsdagar och 75 procent vid 26 eller flera understödsdagar. Detta vill högern ändra till fyra procent vid tre understödsdagar och 85 procent vid 26 understödsdagar eller därutöver. Det innebär, att om vi till exempel har i en arbetslöshetskassa ett genomsnittligt antal understödsdagare på tio, så höjs enligt högerförslaget statsbidraget till daghjälsbidrag från 53 procent, som det är nu, till 60 procent, och ett sådant antal understödsdagar är inte alls något onormalt i kassor med säsongarbetslös-

het även under tider av full sysselsättning.

Dessutom är den statsbidragstabell, som högern föreslår, så felkonstruerad, att arbetslöshetskassorna i vissa lägen för varje tia de betalar ut extra får kr. 10: 50 av staten. Man måste väl säga att detta ur de synpunkter som motionärerna företräder måste anses vara ganska otillfredsställande. Med den konstruktion som man givit sitt förslag kan det även i tider av full sysselsättning lika väl bli en utgiftsökning för statskassan som en utgiftsminskning.

Herr talman! Jag har i fyra år på mitt stillsamma sätt fäst motionärernas uppmärksamhet på den här frågan. Varför återkommer man då med samma felaktiga tabell?

Nu vill jag inte ställa frågan till herr Lothigius, som är ny i kammaren, men jag vill fråga motionärerna vad anledningen är till att man år efter år återkommer med detta felkonstruerade förslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg säger, att han på sitt stillsamma sätt i många år har försökt övertyga högern om riktigheten i sina argument. Det har inte gått att göra det. Vi tror nämligen inte att det är något fel att göra på detta sätt, nämligen att förbättra bidragsmöjligheterna under en kraftig arbetslöshetstid och minska bidragsmöjligheterna vid full sysselsättning, utskottet medgiver i sitt utlåtande att vi har för närvarande full sysselsättning.

Dessutom kommer vi att spara två miljoner såsom framgår av den sammanställning som kammarens ledamöter fått del av i dag. Jag tycker inte det är någon oväsentlig sak att kunna spara dessa två miljoner kronor.

Det har påståtts, att själva skalorna skulle vara felkonstruerade. Det skulle

Ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor

i så fall vara den översta delen av skalan, men skulle det inträffa så stor arbetslöshet som där förutsattes, alltså en massarbetslöshet, måste ändå riksdagen ta ställning till den frågan särskilt och vidtaga andra och mera kraftiga åtgärder.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Det är ju på det sättet att den förordning som här diskuterats skall träda i kraft den 1 september, och riksdagen har tidigare bestämt sagt ifrån att den skall få den utformning som den har.

Jag brydde mig inte om att påpeka i mitt första anförande, att tabellen i motionen var felaktig och att den varit det i alla år. Jag tänkte nämligen att om den skulle komma igen nästa år, så är det lika bra att tabellen alltjämt är felaktig. Då får vi desto mindre bekymmer i utskottet.

Jag vill ånyo påpeka att även vid full sysselsättning förekommer det att vissa grupper blir utan sysselsättning. Det händer att man kan få 50 000 arbetslösa inom ett visst område, till exempel inom byggnadsfacket. Det är inte så lätt att omedelbart placera dem i arbete. Det är svårt att placera 100 man i arbete omedelbart på en ort, och det är de kassor som har försäkrat dessa grupper, som får bära de största utgifterna.

Sedan förstår jag inte att man vågar vara så självsäker beträffande besparingarna och hävda, att det kan sparas två miljoner. Även de som sysslar med detta inom arbetsmarknadsstyrelsen är mycket försiktiga, när de gör några påståenden. Man har med deras sätt att beräkna kommit fram till att för detta budgetår kan det tänkas att man gör en besparing på 500 000 kronor, men det kan också tänkas att man inte alls gör någon besparing genom det förslag som är framlagt. Vi kan alltså inte utgå ifrån att vi ens under tider med full sysselsättning kan spara två miljoner genom högerförslaget. I varje fall

varnar jag kammaren för detta förslag, som snarare kommer att medföra ökade utgifter än någon besparing.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Reservanten sade, att det inte har gått att övertyga högerns talesmän om att motionen är felaktig, men herr Bengtsson i Varberg har redan påpekat att högerns talesmän 1955 erkände att motionen inte var tillfredsställande utformad.

Det är vidare inte alls så, att överkompensation till arbetslöshetskassorna inträder endast vid sådana katastrofala arbetslöshetsfall, då riksdagen ändå skulle behöva ingripa. Det inträffar redan vid det antal understödsdagar som förekommer nu i vissa kassor med säsongarbetslöshet.

När det gäller besparingen på två miljoner kan man utan vidare fastställa, att detta belopp kommer inte under några förhållanden att kunna sparas. Den omständigheten att statsbidraget till arbetslöshetsförsäkringen utgår i efterskott gör ju att några besparingar med högerförslaget inte torde vara möjliga under det nästkommande budgetåret.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lothigius begärde emeller votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifal-lit utskottets hemställan.

§ 19

Provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.

Föredrogs andra lagutskottets ut-låtande nr 8, i anledning av väckta mo-tioner om en provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.

Andra lagutskottet hade till behand-ling i ett sammanhang förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 325 i första kammaren av herrar *Nor-ling* och *Öhman* samt nr 393 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.*,

dels motionen nr 1 i andra kamma-ren av herr *Spångberg m. fl.*,

dels ock motionen nr 55 i andra kam-maren av herr *Senander m. fl.*

I motionerna I: 325 och II: 393 hade yrkats, »att riksdagen måtte besluta om en provisorisk höjning av allmän ål-derspension, tilläggs-pension, änkepen-sion eller hustrutillägg för år räknat med 160 kr. för gift pensionsberätti-gad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs-pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, och 200 kr. för annan pensionsberättigad, samt att bi-drag enligt lagen den 26 juli 1947 om bidrag till änkor och änklingar med barn höjes med 160 kr. för år».

Motionen II: 1 utmynnade i yrkande »att riksdagen måtte besluta sådan änd-ring av lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, att bidrag utgår till den som handhar den verkliga vår-den av barnet».

I motionen II: 55 hade hemställts »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag snarast möjligt i syfte att åstadkomma full jämställdhet mellan invalidpensionärer och ålders-pensionärer».

Utskottet hemställde,
att förevarande motioner,

1. I: 325 och II: 393,

2. II: 1 samt

3. II: 55,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn kan sådana bidrag utgå, om vissa villkor uppfylles. Dessa villkor är att änka eller änklings under sin vårdnad har barn i äktenskapet eller andra barn som vid makens död stadigvarande vårdats och vistas i makarnas hem. När man emel-lertid läser tillämpningsföreskrifterna till författningarna i detta stycke, vilka har utarbetats av pensionsstyrelsen, finner man att en del som fyller dessa fordringar dock utestänges från nämnda bidragsförmåner. Det kanske bör an-föras att det här inte rör sig om någon stor grupp. Den uppgår till 400 å 500, och av dessa utgör änklingarna endast omkring 25. Jag skulle tro att antalet av de utestängda rör sig om ett hundra-tal.

Vilka är det då som utestänges? Ja, det är olika anledningar vi alltid mö-ter. Vi kan anta att en familj har i sin vård ett föräldralöst barn eller ett barn till en sjuk ensam mor. Detta barn har alltså fått ett nytt hem, där det växer upp och får god omvårdnad. Barnet be-traktar snart fosterföräldrarna som sina rätta föräldrar. Men så en dag går fa-miljeförsörjaren bort, och änkan står där med sitt fosterbarn utan det stöd som utgår till andra änkor och änkling-ar under liknande förhållanden.

Provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.

Jag har läst handlingarna från pensionsstyrelsen i ärenden som tillstyrkts av pensionsnämnderna — och i något fall funnit att orsaken till att bidrag icke bifalles varit att domstol icke har förordat fosterföräldrarna i fråga. Men hur går det då med barnet? Skall det få ett nytt fosterhem? Barnet har redan upplevt den tragedien att den som barnet betraktat som sin far har gått bort, och sedan kommer ytterligare det slaget att barnet inte får stanna i sitt hem. Jag tror inte att det har varit riksdagens mening att föreskrifterna skall tillämpas på det sättet. Jag är för övrigt inte övertygad om att riksdagens ledamöter ens är medvetna om att föreskrifterna tillämpas på detta sätt. Själv visste jag det inte, förrän jag fick vetskap om det förfarandet genom beslut i en barnavårdsnämnd i ett ärende som behandlats på det sätt som jag här beskrivit.

Vi skall inte glömma att vi här har att göra med mycket ömtåliga fall. Det första ärende vi behandlade här i dag var frågan om ungdomsbrottsligheten och bilstölderna. Om man går till domstolshandlingarna, skall man finna att de människor som råkar i delo med rättvisan ofta har haft en olycklig barndom. Jag vill inte säga att de barn, som slites från sitt hem och kommer till ett nytt en eller flera gånger, blir brottslingar, men om olyckliga familjeförhållanden i barndomen över huvud taget har någon inverkan i det fallet, så måste det givetvis gälla i lika stor utsträckning för de barn jag här talar om, och även detta måste bidra till att denna grupp inte får lämnas utan hjälp.

Nu säger utskottet, att det vill framhålla »att allmänna pensionsberedningen i sitt betänkande uttalat sig för att de olika bestämmelserna angående familjepensioneringen borde sammanföras och göras enhetligare», och vidare: »Då det alltså kan väntas, att riksdagen inom kort har att taga ståndpunkt till den ifrågavarande lagstiftningens ställning inom pensionssystemet» är det en-

ligt utskottets mening inte lämpligt att nu bifalla motionen.

Ja, jag är inte säker på att inte också pensionsberedningen har förbisett denna sak. Jag har inte vid en hastig läsning som jag har gjort funnit att detta krav blivit tillgodosett. Men jag tar andra lagutskottets uttalande såsom ett löfte, och det är ju andra lagutskottet som skall behandla kommande förslag sedan pensionsberedningen nu blivit färdig och proposition framlagts. Då hoppas jag, att andra lagutskottet finner det vara förenligt med sitt uttalande i dag att tillgodose ifrågavarande krav genom att rätta till de brister, som vi har pekat på i motionen. Men det är ju ingenting som hindrar, att man bifaller motionen nu, ty här gäller det att rätta till brister, som har uppstått genom det sätt, på vilket lagen folkats.

Då det sålunda är brådskande, att denna grupp förs in i lagstiftningen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 1 denna kammare.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Vi har i en motion hemställt, att riksdagen måtte besluta om en höjning av folkpensionerna med samma belopp som beslutades vid förra årets riksdag. Yrkandet innebär alltså, att pensionerna skulle höjas med sammanlagt 320 kronor om året för två pensionsberättigade makar och med 200 kronor för ensamstående pensionär.

Utskottet yrkar avslag på motionen. Motiveringen är att då riksdagen under förra året beslutade om en standardhöjning och då dessutom årets riksdag »torde ha att taga principiell ståndpunkt till frågan om den framtida utformningen av det grundläggande pensionsskyddet, saknas det enligt utskottets mening anledning att nu besluta om en provisorisk förbättring av folkpensionerna».

Dessa tongångar känns igen från tidigare utskottsutlåtanden. Men, ärade utskottsledamöter, saknas det verkligen

Provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.

i dag anledning att ge folkpensionärerna en förbättring av deras standard? Ingen vågar numera hävda, att folkpensionerna ger en anständig försörjning på ålderdomen. Tvärtom förklarar numera alla enstämmigt, att folkpensionerna inte fyller detta krav, utan att en radikal förbättring av ålderdomsförsörjningen måste ske.

Under valkampanjen fanns det ingen återhållsamhet i fråga om utfästelserna till landets åldringar. Det var då mera på modet än någonsin tidigare att tillkännage, vilken omsorg man hyste om de gamla i landet. Inget parti underlät att deklarerat, att en omedelbar förbättring av de gamlas läge måste ske. Man fick närmast intryck av att det låg verklig fara i dröjsmålet.

Frågan om en snabb förbättring av ålderdomsförsörjningen intog även i regeringsdeklarationen efter valet en central plats. Men nu tycks det ha inträffat något alldeles särskilt, eftersom utskottet enhälligt förklarar att »det saknas anledning» att nu besluta om ens en provisorisk och tillika mycket blygsam förbättring av åldringarnas läge.

Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att utskottet motiverar sitt avstyrkande bland annat därmed, att en standardförbättring skett så nyligen som vid förra årets riksdag. Det skulle med andra ord inte föreligga en sådan allmän höjning av standarden i landet som skulle motivera en standardhöjning för folkpensionärerna. Som bekant rörde sig emellertid partiernas utfästelser till folkpensionärerna under valkampanjen inte inom den begränsade ram, som en allmän standardhöjning medger. Tvärtom betonades, att frågan skulle lösas oberoende därav och — jag upprepar det än en gång — i snabbt tempo. Allmänna pensionsberedningen har ju också, när den gjort upp sitt förslag, utgått från vad som erfordras för att trygga ålderdomsförsörjningen utan att låsa fast sig vid standardutvecklingen eller vid kostnadsskäl. Det synes

som om enbart behovet av att äntligen lösa frågan om en tillfredsställande pensionsnivå varit bestämmande för utredningens ståndpunkt.

Detta tycker jag är ett förnuftigt ställningstagande, och jag skulle vilja rekommendera utskottet att begrunda det. De gamla i vårt land lever på en orimligt låg standard. En ensamstående pensionär i de större städerna får söka dra sig fram på 200 och 250 kronor i månaden, och två makar får försöka klara sig på mellan 350 och 450 kronor i månaden. (Jag räknar då med att dessa pensionärer fått ut maximum av de inkomstprövade förmånerna.) På dessa belopp skall även hyran klaras. Det är inte svårt att förstå, vilken låg standard pensionärerna under sådana förhållanden måste leva på.

Det bör också anmärkas, att den höjning, som förra årets riksdag beslutade, knappast kan anses som en verklig standardförbättring. Det hade gått tre år sedan riksdagen dessförinnan företog någon höjning av pensionerna. I princip var förra årets pensionshöjning 10 procent, men om man ser till de prishöjningar, som hade inträffat, och tar i betraktande, att indexregleringen av folkpensionerna då var synnerligen oförmånlig till sina verkningar, så är det knappast befogat att tala om en standardhöjning.

Detta kunde belysas med officiell statistik, och så har också skett. Det allmänna index, som ligger till grund för indexreglerna, hade vid den tidpunkt, då riksdagen fattade sitt beslut, stigit med 8 enheter, men posten livsmedel hade stigit med 15 enheter, posterna bränsle och lyse med 17 enheter och bostadskostnaderna med 14 enheter. Dessa utgiftsposter spelar den avgörande rollen i en folkpensionärs hushållsbudget. De utgör 85 å 90 procent av samtliga utgifter, och för folkpensionärerna hade följaktligen inträtt en standardförsämring. Riksdagens beslut förra året återställde läget men knappast

Provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.

mer. Någon standardförbättring kan man inte tala om.

Utskottets hänvisning till förra årets beslut är riktig endast så till vida, att en höjning av pensionsbeloppen genomfördes. Att beslutet innebar en standardförbättring kan man som sagt inte påstå, och det framgår tydligt vid en jämförelse med den senaste dessförinnan företagna höjningen. Emellertid har utskottet också åberopat, att årets riksdag torde få ta ställning till allmänna pensionsutredningens förslag. Men även om så sker, vilket vi hoppas, så blir det, enligt vad som signalerats, enbart fråga om ett principbeslut. Under alla förhållanden ligger den stora reformens ikraftträdande i en ganska oviss framtid.

Det saknas följaktligen inte anledning till en snabb förbättring av folkpensionerna. Allmänna pensionsberedningen har som bekant ansett, att själva grundpensionen måste bli 3 600 kronor för ensamstående och 5 400 kronor som ett minimum, för att bilda underlag för en tillfredsställande pensionsstandard. Grundpensionerna av i dag ligger för en ensamstående 1 550 kronor och för två makar 1 960 *under* vad beredningen anser vara rimligt som grundpension. Detta är ett betydande underskott i försörjningsmöjligheterna. Men om nu detta är fallet — och jag skulle vilja se dem som vågar bestrida det faktum, att de gamla lever långt under behovet — så är det svårt att förstå motståndet mot vår motion, som endast betyder en mindre förstärkning av pensionerna.

Vi har också en annan motion som behandlas i utskottets utlåtande. Den rör frågan om inkomstprövningen för invalidpensionerna. Här har utskottet mycket noga redogjort för de upprepa- de framstötter, som vi under årens lopp har gjort i syfte att få inkomstprövningen slopad och invaliderna jämställda med ålderspensionärerna. Lika noga har utskottet redogjort för sina motiveringar vid de olika tillfällena. Utskot-

tet anser att det »icke bör komma i fråga» att riksdagen nu hemställer om särskilt förslag i syfte att få bort inkomstprövningen för invalidpensionerna.

Utskottet medger visserligen att det enligt dess mening kan göras »vissa invändningar mot den nuvarande utformningen av invalidpensioneringen». Tidigare har utskottet, såsom framgår av dess historik, åberopat kostnadsskäl. Nu åberopar sig utskottet på allmänna pensionsberedningen, som ansett att frågan borde särskilt undersökas, bland annat frågan om inkomstprövningens avveckling. Jag har aldrig kunnat förstå att man motsätter sig en lösning av denna fråga på ett rättvist sätt. Det är nämligen en markant orättvisa att invaliderna på sätt som sker skall ställas i en undantagsställning till det sämre inom folkpensioneringen.

Invaliditeten är — jag vill upprepa det än en gång — en katastrof i en människas liv. Ofta betyder den att invaliden måste inrätta sitt liv på ett sätt, som isolerar honom från andra människor. Svårigheterna är sådana att en frisk och fullt arbetsför människa inte gärna kan fatta de invalidiserades belägenhet. Självfallet medför invaliditeten oftast att levnadskostnaderna blir högre än eljest skulle vara fallet liksom naturligtvis försörjningsmöjligheterna är starkt begränsade, om de inte helt saknas.

Att under dessa förhållanden utsätta invaliderna för en inkomstprövning, som de friska människorna är befriade från, är synnerligen hårt. Om det till äventyrs skulle vara så att invaliderna genom inkomstprövningens slopande skulle få någon förmån framför andra, så låt dem då få den! Den kan ändå aldrig bli så stor att den uppväger de lidanden och försakelser som invaliderna oftast är utsatta för.

Talet om ökade kostnader anser jag vara ovärdigt i detta sammanhang. Men eftersom de åberopats bör det tillfogas

Provisorisk förbättring av folkpensionerna m. m.

kammarens protokoll att det rör sig om 9 000 invalider, som har enbart grundpension. Invalidernas stora massa, eller 139 000, har redan tilläggs pensioner, ehuru de naturligtvis varierar i storlek. Under alla förhållanden är kostnaderna för ett slopande av inkomstprövningen icke av den storlek, att de kan spela någon nämnvärd roll. I varje fall måste de betraktas som rimliga med hänsyn till det syfte de skall tjäna.

Beträffande utskottets hänvisning till att frågan enligt förslag av allmänna pensionsberedningen skall utredas inskränker jag mig till att anföra, att även om utredning kan vara erforderlig i fråga om invalidpensioneringens placering i socialförsäkringssystemet, kan jag inte förstå vad man skall utreda i fråga om själva inkomstprövningen. Något större problem kan det inte vara att avskaffa den och jämställa invaliderna med ålderspensionärerna. Kostnaderna lär väl inte behöva en särskild utredning.

Herr talman! Av formella skäl kan jag inte yrka bifall till motionerna i första kammaren nr 325 och i andra kammaren nr 393, varför jag ber att i stället få föreslå att riksdagen med instämmande i motionerna I: 325 och II: 393 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om snara åtgärder i motionernas syfte. Motionen beträffande invalidpensioneringen utmynnar emellertid i ett yrkande om en skrivelse till Kungl. Maj:t varför jag ber att få yrka bifall till detta förslag.

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Jag har av herr talmannen blivit uppmärksam på att av formella skäl kan det inte framställas proposition på det yrkande, som gjorts i motionen, då utskottet inte har utarbetat något förslag. Därför ber jag att få ändra mitt yrkande till en hemställan om återremiss för förnyad behandling i andra lagutskottet.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Efter den utförliga presentation av andra lagutskottets förslag, som herr Senander nu har gjort, kan jag inskränka mig till att säga att vi i lagutskottet, med hänsyn till att allmänna pensionsberedningen skall framlägga ett förslag som kommer att verka djupt ingripande på dessa områden, icke ansett oss kunna tillstyrka motionerna. Sedan herr Senander nu framställt sitt senaste yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t sammanfaller utskottets och hans förhoppningar.

Då det gäller frågan om de särskilda barnbidragen, som herr Spångberg tagit upp, är förhållandet detsamma. Eftersom riksdagen inom kort kommer att få sig förelagt ett så genomgripande förslag som detta pensionsförslag, som inrymmer inte bara ålderspensionärernas utan också invalidernas ställning, ävensom de särskilda barnbidragen, har vi i lagutskottet inte ansett oss kunna göra annat än föreslå, att dessa motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Samma inställning har vi också till frågan om de särskilda barnbidragen.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Beträffande *punkten 1* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr Senander under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I avseende å *punkten 2* framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på punktens återförvisande till utskottet för ny behandling. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Slutligen gav herr talmannen, i fråga om *punkten 3*, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

på bifall till motionen II: 55; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 20

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av byggnadsregleringen m. m.

Tredje lagutskottet hade behandlat de inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motionerna nr 335 i första kammaren av herr *Birke* samt nr 403 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte

A. besluta att byggnadsregleringen skulle upphävas från och med utgången av år 1957 samt därom antaga ett av motionärerna framlagt förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

B. uttala

dels att den ekonomiska politiken, skattepolitiken, bostadspolitiken och kommunikationspolitiken borde utformas så, att man främjade en företagslokalisering varigenom en lämplig befolkningsbalans mellan större städer och landsbygd kunde åstadkommas,

dels att den rådgivande verksamhet i lokaliseringsfrågor som redan bedrevs borde ytterligare intensifieras.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner I: 335 och II: 403 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Osvald*, *Ebbe Ohlsson*, *Johnsson* i Kastanjegården, *Carlsson* i Stockholm och *Munktell*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha annan, i reservationen angiven lydelse, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 335 och II: 403 för sin del antaga följande förslag till

Lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete

Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 18 maj 1956 (nr 222) gäller till och med den 30 juni 1958, skall upphöra att äga giltighet från och med den 1 april 1958.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **MUNKTELL** (h):

Herr talman! Jag återfinnes bland reservanterna i denna fråga och jag vill därför först hänvisa till reservationen och därutöver endast anföra några allmänna synpunkter.

Det är egendomligt hur olika motive-ringarna varit när det gällt att förorda ett bibehållande av byggnadsregleringen. Jag minns att för ett par tre år sedan anfördes såsom motivering för en förlängning av lagen, att vi hade balanserad ekonomi här i landet och att det var nödvändigt att ha kvar lagen för att upprätthålla denna balans. Tidigare och senare — så har även skett i år — har lagens bibehållande motiverats med att det finns ett övertryck i ekonomien.

Man frågar sig därför hur i rimlighetens namn den ekonomiska situationen skall se ut för att vi över huvud taget skall bli av med byggnadsregleringen. Man frågar sig också, om inte majoriteten mera borde tänka på den sanningen, att inskränkningen i byggnadstillståndsgivningen endast innebär att nybyggnader och andra investeringar skjutes på framtiden och att man därigenom ökar i stället för minskar avståndet mellan investeringsönskemål och investeringsutrymme. Enligt vår uppfattning fordras det för att uppnå naturlig balans i samhällsekonomin generellt verkande medel, sparstimulerande åtgärder, kreditrestriktivitet o. s. v. och inte den typ av regleringar, som byggnadsregleringen utgör.

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

Jag vill också helt kort beröra en annan sak, som redan förra året togs upp i samband med frågan om byggnadsregleringen, nämligen frågan om lokalisering av industri och företagsamhet. Inom högerpartiet anser vi att man kan gå andra vägar än tvångsvägen när det gäller att lösa den ur samhällets synpunkt synnerligen viktiga frågan om näringslivets lokalisering. Man kan tillgripa utvägen med upplysning och rådgivning, och dessutom bör en ökad differentiering av näringslivet på landsbygden givetvis som hittills — det är det enda praktiskt möjliga — i första hand bli beroende av småindustri och serviceverksamhet. Därvid måste betonas, att avgörande för landsbygdens utveckling är en väl utbyggd företagsamhet, grundad på personliga lokala initiativ.

Enligt högerens uppfattning är — jag betonar det — samhällets åtgärder för att främja en dylik utveckling av största betydelse. Men det viktigaste därvid är icke att det allmänna får rätt att förlägga en viss industri *här* och en viss industri *där*. Detta innebär ett tvång som vi bestämt motsätter oss. Det viktigaste är i stället att det föres en allmän ekonomisk politik, som stimulerar företagsamhet och nybildning av företag. För en dylik politik fordras emellertid att statsmakten ådagalägger en klar vilja att skapa gynnsamma förutsättningar för olika företags utveckling genom åtgärder för att skydda penningvärdet, genom skattelättnader, genom sparstimulerande åtgärder o. s. v.

Inom högern önskar vi att den rådgivande verksamhet i lokaliseringsfrågan, som nu drivits med framgång, ytterligare skall intensifieras. Vi anser det vara en riktig väg, ty det är uppenbart att vid en statlig reglering av företagens förläggning måste det finnas stora risker för att de företagsekonomiska synpunkterna får stå tillbaka för mer eller mindre oklart definierade

samhällsintressen, varigenom företagens utvecklingsmöjligheter kommer att minska och deras konkurrenskraft att försvagas. Det kan knappast undvikas att myndigheternas ställningstagande i hög grad måste grundas på subjektiva värderingar och att det kommer att bli stort utrymme för godtycke, som kan leda till felaktig lokalisering av företag, en sak som innebär minst lika stor fara för samhället som för företagen och därmed för de anställda vid företagen.

Till sist, herr talman, skall jag be att få anföra ett litet exempel som belyser hur byggnadsregleringen kan användas. Morgon-Tidningen uttryckte häromdagen sin tillfredsställelse över att Grängsbergsbolaget fått ett principiellt ja av regeringen på sin begäran om byggnadstillstånd för att utvidga Oxelösunds järnverk. Och så tillade det socialdemokratiska regeringsorganet följande: »Av detta positiva svar får man väl också utläsa att regeringen inte är rädd för att ett grovplåtverk i Oxelösund skall stäcka planerna på ett plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk.»

Det är verkligen, herr talman, en skön själs bekännelse. I allmänhet brukar inte socialdemokraterna anse det lämpligt att hävda, att de statliga företagen skall ha prioritet i konkurrensen med enskilda, men här antyder öppet det socialdemokratiska huvudorganet, att utbyggnaden av verket i Oxelösund skulle ha stoppats, om den inneburit ett hinder för utbyggnadsplanerna vid det statliga järnverket. Det avslöjar en hel del av mentaliteten på socialdemokratiskt håll, och det avslöjar också att byggnadsregleringen sannerligen kan användas för helt andra och ännu farligare ändamål än vad den enligt ordalydelsen i lagtext och motivering är avsedd att användas för.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den av utskottets höger- och folkpartiledamöter avgivna reservationen.

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! I detta gamla debattämne har ju ingen ändring av den intagna positionen inträffat inom utskottet, vare sig bland regeringsanhängarna eller oppositionen. Jag skall därför fatta mig mycket kort. Motiveringarna är också i stort sett desamma som vid fjolårets behandling av ärendet. Utskottsmajoriteten anser, att ett slopande av regleringen skulle innebära fara för en alltför hög investeringsverksamhet, som i sin tur skulle rubba den samhällsekonomiska balansen. Samtidigt erkänner man ändå en ytterligare avmattning, särskilt från industriens sida, beträffande investeringslust och investeringsönskemål.

Reservanterna kan å sin sida påvisa, att när det gäller de privata investeringarna bristen på likvida medel är så betydande, att andra investeringar än sådana, som är i hög grad berättigade ur företagsekonomisk synpunkt, knappast kan beräknas komma till stånd. Faktum är ju att industriens anspråk i fråga om investeringar sjunkit avsevärt sedan år 1955.

Från den privata sektorn torde således icke föreliggande stora risker för överinvesteringar, även om regleringen slopas. Så återstår då de statliga och kommunala investeringarna, beträffande vilka anspråken ju är betydligt större. Att bibehålla regleringen enbart på grund av risken att offentliga investeringar skulle öka kan — synes det mig — ändå inte vara meningen. De statliga investeringarna kan ju, som tidigare påpekats, enklare begränsas över budgeten, och de kommunala investeringarna kan dämpas genom återhållsamhet med lånetillstånden åt kommunerna. All praktisk erfarenhet ifrån reglerings- och ransoneringsverksamhet ger dessutom otvetydigt vid handen, att så länge en reglering finns, redovisas ett behov och en efterfrågan, som — sedan den upphört — befinnes vara betydligt överdimensionerad. Det

finns enligt min mening ingenting som säger, att förhållandet skulle bli annorlunda då det gäller byggnadsverksamhet.

Man vill också göra gällande, att ett slopande av byggnadsregleringen skulle få till följd ökad efterfrågan på arbetskraft med alla de problem, som detta för med sig i form av löneglidningar och överbud samt förlängda byggnadstider. Jag tror, att dessa farhågor är betydligt överdrivna, och jag vill starkt ifrågasätta, om det över huvud taget skulle bli någon nämnvärt större byggnadsverksamhet. Även om så skulle bli fallet och efterfrågan på arbetskraft alltså bli större än tillgången, bör man väl här liksom på alla andra områden kunna komma till rätta med problemet utan en reglering av så omfattande art som byggnadsregleringen.

Vad gäller byggnadsregleringen som instrument för industriens lokalisering har herr Munktell uppehållit sig så pass utförligt vid denna fråga så att jag kan fatta mig kort. Jag kan helt ansluta mig till vad han sagt. Liksom han anser jag det vara felaktigt att använda denna reglering, som dock är av tillfällig natur, för ett sådant ändamål. Jag är den förste att erkänna, att en ändamålsenlig lokalisering av näringslivet har stor betydelse ur samhällets synpunkt. Då de företagsekonomiska förutsättningarna och samhällets intressen emellertid här som regel sammanfaller, torde det inte vara nödvändigt med en tvångsdirigering av detta slag. Däremot bör, såsom herr Munktell också påpekade, forskning och rådgivning på detta område intensifieras, gärna i samarbete med Industriens produktionsråd.

Herr Munktell vidrörde inte alls frågan om säsongarbetslösheten inom byggnadsfacket och särskilt den stora vinterarbetslösheten, som ju är ett av huvudmotiven för lagens bibehållande. Jag kan inte komma ifrån den uppfattningen, att man från majoritetens sida så bitit sig fast vid byggnadsregleringen

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

som det allena saliggörande, att man inte ens vill överväga andra åtgärder för att avhjälpa vinterarbetslösheten, trots att man år efter år kunnat påvisa, att byggnadsregleringen icke löst problemet. Jag har därför tillsammans med herr Wedén väckt en motion, syftande till säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacket. Den är remitterad till bankoutskottet och kommer väl inom kort på kammarens bord. Vi får då tillfälle att återkomma. Redan nu vill jag dock säga, att om man på allvar vill försöka sig fram på andra vägar än byggnadsregleringens borde det nog finnas möjligheter, ty även inom byggnadsfacket börjar ju industrialiseringen att alltmera göra sig gällande. Byggelement tillverkas i stor utsträckning på fabriker, och vid alltför otjänlig väderlek skulle en avsevärd del av den arbetarstam, som inte kan sysselsättas ute vid byggena på vintern, kunna beredas plats vid sådana elementfabriker. Även reparations- och ombyggnadsarbeten skulle i större utsträckning kunna utföras på vintern, en detalj, som i en fri marknad skulle regleras sig själv. Ty beställaren hade då större intresse av att få arbetet gjort under en årstid, då det finns tillgång på arbetskraft.

En bidragande orsak till den situation, som nu råder, torde vara den gamla skråandan inom facket. Den ena yrkeskategorien får inte tangeras den andra. Med en större frihet härvidlag skulle arbetskraften bli mera rörlig, och de arbetslösa skulle i många fall kunna placeras inom närliggande sysselsättningar, givetvis inom de avsnitt av byggnadsfacket, där det råder brist på arbetskraft. Det finns så många arbetsuppgifter, som man med fördel kan flytta mellan de olika grupperna. En annan möjlighet är att slå ihop de olika yrkesgrupperna i gemensamma lag. En sådan sak har prövats här i Stockholm med gott resultat, där tim-

mermän och grovarbetare slagit sig samman om ett gemensamhetsackord. Planläggning och upplysning bland arbetarna i dessa frågor bör kunna ge en del. Man kunde komma ifrån dessa ständiga bristsituationer bland t. ex. timmermän samtidigt som det är överskott på grovarbetare och tvärtom.

Ja, det är sådana frågor som jag syftar till att man från högsta ort i samarbete med arbetsmarknadens parter skulle utreda för att på den vägen försöka lösa det problem, som går under namnet säsongarbetslöshet inom byggnadsfacket.

Från arbetsgivarhåll — detta gäller särskilt de större byggnadsfirmorna — är man livligt intresserad av en kontinuerlig verksamhet. Detta är ju också ganska naturligt, ty mitt i högsommaren blir det aldrig samma stabilitet över arbetslagen. Semestern tar bort tre veckor. Sedan har vi de fria lördagarna samt extra ledighet i stor utsträckning. Allt detta inverkar på arbetstakten. Bristen på arbetskraft är ytterst irriterande och många tycker att det är en stor fördel att få bygga på vintern då det finns tillgång på arbetskraft. Jag har förut i denna sal påvisat, hur kostnadsfördyrande det blir för stora byggnadsföretagare att göra uppehåll under vintern. Det är en stor maskinpark att förränta, det är hela företagets centrala administration som ändock skall hållas i gång, det är den fast anställda personalen, arbetsledare och andra. Trots detta — som dock pekar på ett frisläppande av byggnadsregleringen omedelbart — har jag anslutit mig till tidpunkten den 1 april 1958 för att ge regeringen tillräcklig tid att vidtaga åtgärder för att underlätta vinterbyggandet, så att säsongarbetslösheten för byggnadsarbetarna skall minska så långt det är möjligt.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! När jag hörde herr Munktell måste jag begära ordet. En del av hans anförande gick ut på att bevisa vilka väldiga vådor som kan uppstå genom denna lagstiftning. Han anförde en kommentar från en tidning och säger, att här ser man vilka sköna andar det är när man får reda på deras egentliga mening och sinnelag. Det skulle vara, att staten skulle favorisera sina egna företag och att detta skulle gå ut över de privata företagen. Jag tycker att det var ett illa valt exempel herr Munktell tog. Det företag det här gäller är järnverket i Oxelösund. Det är det största byggnadsföretag som på en gång planerats i detta land. Avsikten med den stora investeringen är, att man skall producera fartygsplåt och annan grovplåt. Det andra företag som herr Munktell talade om har inte — så långt jag vet — för avsikt att åstadkomma en produktion som konkurrerar med Oxelösund. I varje fall är det en mycket obetydlig del av produktionen som skulle kunna konkurrera, ty det är mediumplåt man skall tillverka i Norrbotten.

Om det är så som herr Munktell vill göra gällande, att man skulle favorisera statliga företag, så beror det på att det är nödvändigt att göra det i vissa landsändar. Om herr Munktell menar att de privata investeringarna räcker till på alla håll bör han närmare studera förhållandena i Norrbottens län, där den privata verksamheten inte är alltför omfattande. Det är inte någon särskilt stor expansionslust på den kanten med hänsyn till de speciella förhållandena i Norrbottens län.

Att driva den tesen, att enskildas uppfattning alltid leder fram till ett utomordentligt resultat tycker jag skulle vara litet farligt. Det är åtskilliga investeringar av det ena eller andra slaget som skett här i riket, som inte kunnat utnyttjas. Nu kan herr Munktell

svara att sådant naturligtvis kan inträffa. Jag dömer inte den enskilda företagsamheten därför att man misslyckats på en eller annan punkt. Men att säga, att man alltid kommer att lyckas om bara de enskilda får bestämma, det tycker jag dock är litet väl överdrivet.

Det har skett en hel del när det gäller näringslivets lokalisering under senare år. Kammarens ledamöter skall uppmärksamma, att detta i regel skett i samförstånd med vederbörande företag och inte i strid mot dem. Givetvis har det funnits företag som av olika orsaker inte utvecklats gynnsamt, men det finns också många lysande exempel på att lokaliseringsverksamheten varit framgångsrik. Jag skulle kunna stå till tjänst med en uppräknig av åtskilliga företag som lyckats och där — herr Munktell — de statliga myndigheterna inte arbetat i strid mot enskilda intressen.

När man här säger att tiden nu ändå borde vara lämplig att avskaffa byggnadsregleringen tror jag det kan vara bra att erinra om att de ansökningar om byggnadstillstånd som nu ligger hos arbetsmarknadsstyrelsen och hos regeringen är så stora, att de väl hävdar sig vid en jämförelse med tidigare års siffror. År 1953 kom det in ansökningar om byggnadstillstånd för 3,7 miljarder, 1954 för 4,7 miljarder, 1955 för 4,6 miljarder och 1956 för 4,5 miljarder. Jag märker ingen större skillnad på siffrorna för de tre sista åren. 1953 däremot var det en tendens till minskning av ansökningarna. Vi vet alla att vissa områden då fick kännning av en depression. Man kan naturligtvis säga, att de investeringar som kommer fram nu är nödvändiga och nyttiga. Vid senaste regeringssammanträdet avtog vi ansökningar på åtskilliga miljarder. Om vi inte haft denna möjlighet att välja ut de mest angelägna investeringarna, hade resultatet blivit en översysselsättning, som lett fram till längre bygg-

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

nadstider, högre byggnadskostnader och sämre arbetsresultat. Det vill väl herrarna ändå inte förneka.

Man säger nu, att vi väl inte kan påstå att vi slussar fram byggnadstillstånden på riktigt sätt, eftersom vi har arbetslöshet bland byggnadsarbetarna. Ärade kammarledamöter, skall man verkligen ställa frågan så? Skall man inte i stället fråga sig, om vi har nått bättre resultat nu än tidigare?

Herr Carlsson i Stockholm säger att vi hade mycket höga arbetslöshetssiffror under vinterhalvåret, men för mitten av februari noterade vi för byggnadsarbetarna på ett 75-tal större orter arbetslöshetssiffror på mellan 7,5 och 8 procent. Herr Carlsson kan inte vara ovetande om att på den tiden, då vi inte hade någon byggnadsreglering, var procentsiffran fem gånger högre. Vi skall inte åberopa 30-talet, säger man, och det behöver vi inte heller göra. Men när byggnadsarbetarna fått ungefär 500 arbetstimmar mer per år än de hade tidigare, är detta ett bevis på att vi hushållar bättre med arbetskraften nu. En annan kår, som tidigare regelmässigt hade arbetslöshet långa tider, vägarbetarna, har nu fått praktiskt taget jämn sysselsättning året över. Det är också en sådan förnuftig anordning, som jag tycker alla skulle gilla.

Det kan förekomma misstag vid tillämpningen av byggnadsregleringen, men i stort sett har vi nu sådana erfarenheter, att vi vet hur vi skall handlägga dessa ärenden. Bortsett från att man av politiska och andra skäl gång efter annan talar om ryckigheten i byggnadsverksamheten här i landet, speciellt bostadsbyggandet, vågar jag säga att alla måste vara överens om att vi har haft en mycket hög och jämn sysselsättning i byggnads- och anläggningsarbetena under praktiskt taget hela efterkrigstiden. Om man kan finna nya former, som ger bättre resultat på arbetsmarknaden, är det skäl att diskutera dem, men det är fasligt ont om

praktiska uppslag i dessa debatter. Man bara säger att man vill avskaffa byggnadsregleringen utan att sätta något annat i stället. De grupper i samhället, som i första hand är berörda av dessa frågor på arbetsmarknaden, har rätt att kräva att man inte försämrar deras villkor på detta sätt, som också innebär en försämring ur samhälleliga och allmänna synpunkter.

Herr MUNKTELL (h) kort genmäle:

Herr talman! Det var tydligen en ömtålig punkt jag rörde vid, när jag citerade regeringsorganet. Har jag valt mitt exempel illa, beror det inte på mig utan på regeringsorganet, som jag citerade ordagrant. Jag tycker att det är ganska bra valt av regeringsorganet.

Statsrådet vantolkade verkligen högerpartiets uppfattning, när han antydde att vi skulle mena, att privata investeringar överallt är tillräckliga. Jag tror inte statsrådet kan finna belägg för den uppfattningen hos högerpartiet vare sig nu eller hos konservatismen långt före socialismens tid här i landet, till exempel när järnvägarna började byggas. Jag har inte heller sagt att man alltid lyckas bara därför att en investering görs av enskilda, men jag har sagt att om en central myndighet skall sitta och bestämma måste det alltid komma in så mycket av subjektiva beräkningar, att risken för felbedömning av var investeringarna skall sättas in blir mycket stor.

Jag skall bara taga upp en sak ytterligare av vad statsrådet sade. Jag förmodar att herr Carlsson tar upp de övriga. Statsrådet talade om den höga siffran för ansökningar om byggnadstillstånd, som hållit sig så jämn sista tiden. Jag medger att om allt detta skulle byggas, så skulle det överstiga samhällets resurser, men det är väl naturligt att ansökningarna är ganska stora. Så länge vi har en byggnadsreglering, som företagen vet att de måste

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

passera för att kunna bygga, är det psykologiskt mycket förklarligt att företagen ligger väl framme med ansökningar. Det ligger uppenbarligen i sakens natur.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker nog att — vilket herr statsrådet själv antydde — de jämförelser han gjorde mellan förr och nu är ganska haltande. På 1930-talet var det inte bara byggnadsarbetarna som hade stor arbetslöshet, utan sådana förekom även på andra områden. Det var då helt andra förhållanden på arbetsmarknaden, vilket gjorde att arbetslösheten fick en annan omfattning.

Jag är den förste att beklaga, att man har en så stor vinterarbetslöshet bland byggnadsarbetarna som är fallet. För december förra året var siffran ca 11 000, och enligt de senaste siffror jag har skulle antalet arbetslösa på detta område nu vara ca 15 000. Men vad jag vill göra gällande är, att jag tvivlar på att byggnadsregleringen har bidragit till den nedgång i arbetslösheten som ägt rum sedan 1930-talet. Jag tror tvärtom — jag upprepar här vad jag nyss sade i talarstolen — att en fri arbetsmarknad skulle medföra, att en hel mängd byggnadsföretagare skulle finna med sin egen fördel förenligt med arbeten på vintern då det är god tillgång på arbetskraft. Ett av byggnadsföretagarnas största bekymmer i dag är nämligen arbetskraftsbristen. Nu gör också byggnadsregleringen att det är svårt att komma igång med byggen. Den föranleder en hel del irritation, det tar tid att få byggnadstillstånden, man får dem inte i det psykologiska ögonblicket o. s. v.

Sedan sade herr statsrådet, att vi inte kommer med några praktiska uppslag. Jag försökte i dag komma med några sådana. Jag pekade till exempel på elementbyggeriet. Man behöver inte

investera några större summor i elementfabriker, och följaktligen skulle de kunna arbeta på vintern med att färdigställa element och använda samma arbetskraft på sommaren ute på byggsplatserna. Ett annat uppslag är de arbetslag som jag talade något om. Ett sådant system skulle medföra en minskning av den arbetslöshet som kan råda inom en viss grupp av byggnadsarbetare.

Herr JOHANSSON i Torp (s):

Herr talman! Dagens debattämne, byggnadsregleringen, är ju en gammal bekant. Om vi emellertid jämför den motion, som ligger till grund för debatten i dag, med vad som tidigare förevarit i ämnet och även med den reservation, som är fogad till utskottsutlåtandet, så finner vi, att situationen i dag är en smula märklig.

När regeringen förra året lade fram sin proposition nr 85 med förslag om förlängning av byggnadstillståndslagen till den 1 juli 1958, presenterade högern i två likalydande motioner ett motbud i fråga om tiden. Den föreslagna lagtexten lød: »Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1943 (nr 344) om tillståndsvång för byggnadsarbete skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1956.» Till detta var fogat ett förslag till uttalande, en deklaration om goda föresatser, kan man säga.

Då ett par högermän i år motionerar om byggnadstillståndslagens upphävande, så lyder förslaget till lagtext: »Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndsvång för byggnadsarbete skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1957.»

Hela ändringen är, såvitt jag förstår, att man utbytt »1956» mot »1957». Även den till fjolårets fogade allmänna deklarationen om goda föresatser finns på nytt återgiven.

Folkhumorn påstår, att gamla tidens

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

högvärdiga prästerskap hade någonting som kallades prästfjärding och som bestod däri, att då man började på det nya predikoåret, så vände man bara på kuttingen och plockade fram en lämplig predikan från motsvarande tid föregående år. På det sättet slapp man undan förnyade författarvedermödor. Resultatet av ett sådant förfaringssätt kanske inte alltid blev så lyckat. Det förefaller som om högern i år skulle försöka att på samma enkla sätt komma ifrån författarvedermödor när det gäller att ställa ett yrkande om upphävande av byggnadstillståndslagen. Resultatet lär inte ha blivit så särdeles lysande i det fallet heller. Skulle jag ha läst årets förslag till lagtext helt fristående, d. v. s. utan de bifogade upplysningarna att man avser ett upphävande av en befintlig lag, så hade jag säkert fått det intrycket, att högern är ute för att förlänga en lags giltighetstid i stället för att förkorta den. Detta har tydligtvis reservanterna så småningom upptäckt då de skulle skriva sin reservation. Resultatet har blivit, att man författat en helt ny lagtext, där man till yttermera visso inte bara gjort en redaktionell omskrivning utan också flyttat fram den tidpunkt, då lagen om tillståndstvång för byggnadsarbeten skall upphöra att gälla, från den i motionerna föreslagna tidpunkten, den 1 januari 1958, till den 1 april 1958. Det är alltså ett helt nytt yrkande, som inte har något stöd i motionen, vilket jag ber kammarens ärade ledamöter att observera.

Beträffande sakfrågan i övrigt är det väl inte något nytt att plocka fram. Argumentationen blir ju tämligen enahanda från båda hållen, och jag har så mycket mindre anledning att förlänga debatten som jag kan hänvisa till utskottets motivering. Vad jag kunde ha haft att säga i detta avseende skulle väl för övrigt, efter socialministerns inlägg i debatten, inte ha blivit annat än upprepningar. Jag ber därför, herr talman,

kort och gott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BENGTTSSON i Halmstad (s):

Herr talman! Som herr Johansson i Torp här understrukit förhåller det sig ju så, att hela denna fråga egentligen gäller huruvida man skall förkorta giltighetstiden för den nu gällande lagen om byggnadsreglering. Motionärerna har önskat att man skulle förkorta giltighetstiden med ett halvt år, men reservanterna har inte vågat gå så långt utan nöjer sig med futtiga tre månader, och då kan man tycka att det egentligen inte är så mycket att diskutera om.

En annan intressant sak i detta sammanhang är att motionärerna önskar — åtminstone har jag läst motionen så — att man skulle skärpa den nu tillämpade lokaliseringspolitiken. Också denna ståndpunkt underkännes emellertid helt av reservanterna. När de polemiserar mot lokaliseringssträvandena och framhåller att man inte skall använda tvång o. s. v. har jag inte kunnat finna annat än att de polemiserar mot just vad som skrivits i motionen.

Denna fråga har, som här sagts, diskuterats många gånger tidigare, och diskussionen kan väl egentligen inte tillföras mycket nytt. Jag tror emellertid att reservanterna är litet för optimistiska, då de menar att det nu är så svårt att låna pengar, att investeringarna kan tillåtas bli mera fria. Låt oss bara ett ögonblick fundera över hur det varit på bostadsbyggandets område just i år. Trots att vi har i gång fler lägenheter än vi kanske haft på många år, så har det funnits en viss arbetslöshet bland byggnadsarbetarna. Det naturliga skulle då vara att bara sätta i gång fler byggen, men vi behöver ju bara erinra oss hur det är med möjligheterna att uppbära långa krediter för att omedelbart vara på det klara med att man därigenom visserligen kunde få i gång fler byggen men att ett sådant förfarande kanske på lång sikt

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

endast skulle betyda längre byggnadstider, högre byggnadskostnader, framtida arbetslöshet och framför allt oerhörda svårigheter när det så småningom skall skaffas fram de långa lån som behövs.

Vi skall nog också komma ihåg att i en tid som denna, då — som herr Carlsson i Stockholm mycket riktigt sagt — det tränger fram nya byggformer, då man mer och mer använder s. k. prefabricated houses, lamellhus o. s. v., kommer naturligtvis också dessa olika metoder att inverka på möjligheten att hålla byggnadsarbetarna sysselsatta. Jag tror inte jag överdriver om jag säger, att en av anledningarna till våra svårigheter just nu kan ligga i det förhållandet, att vi har funnit byggformer som gör att husen byggs snabbare, varför det följaktligen blir ett problem att hålla arbetskraften sysselsatt.

Jag tror inte att utskottsmajoriteten vill säga, att det instrument vi har i byggnadsregleringen för närvarande är fullt tillförlitligt när det gäller att lösa sysselsättningsproblemen, men å andra sidan måste vi komma ihåg, att vi tidigare tillämpat det system som herr Munktell här förordar, och det visade sig inte vara så värst mycket att ha. Det medförde arbetslöshet och störningar, som åtminstone de som sysslar med byggnadsarbete inte gärna vill ha tillbaka. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt, men det var ett par små saker som jag anser mig böra uppta till bemötande. Jag har vid tidigare tillfällen framfört så många argument i denna fråga att jag inte behöver bli långrandig.

Vad herr Johansson i Torp beträffar har hans historik mycket obetydligt intresse. Vi vände inte på någon kutting inom högerpartiet, utan saken är helt

enkelt den, att vi har samma uppfattning som tidigare, och då är det väl ganska uppenbart att vi kommer med samma yrkande.

Beträffande herr Bengtsson i Varberg är det inte fråga om de här tre månaderna. Vad det är fråga om är, att vi inte alls är säkra på att en eventuellt fortfarande sittande regering av den nuvarande typen kommer att nästa år vidta åtgärder för att denna reglering skall upphöra, och därför vill vi ha ett positivt beslut nu. Det är det viktigaste, inte om upphävandet sker en eller två månader förr eller senare.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Får jag bara på en enda punkt kommentera debatten. Herr Bengtsson i Halmstad gjorde en reflexion kring bostadsbyggandets roll i sammanhanget och sade bland annat, att vi hade så och så många lägenheter i gång för närvarande, kanske det största antal vi någonsin haft. Jag vill inom parentes först anmärka att den uppgiften nog inte är fullt riktig. Antalet i höstas torde ha varit högre än nu.

Men det väsentliga jag vill framhålla är, att när nu ändå regeringen kommit till resultatet, att man kan släppa loss några tusen lägenheter till, så är det synd att den inte kom till det resultatet bara några månader tidigare. Ty då hade arbetslösheten under december och januari, särskilt under januari, varit något mindre än vad den blivit, och kanske inte så litet mindre.

Det finansieringsproblem, som herr Bengtsson drog upp, skulle väl ha varit av ungefär samma karaktär, om man gjort denna frisläppning något tidigare, som det blir när man gör den vid en senare tidpunkt.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag har uppmärksammat att herr Wedén vid ett par tillfäl-

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

len, jag tror i tidningsartiklar, har velat göra gällande att en annan igångsättningsmetodik skulle bringat ned arbetslösheten och ha resulterat i ett större antal lägenheter. Jag hoppas att jag har refererat herr Wedén rätt. Nu är det emellertid på det sättet, att det nya som förekom i fjol var, att man tidigare hade tillstånd och gav ett stort antal tillstånd under maj, juni och juli, och så fick man grundarbeten och liknande färdiga, fick väggar och tak på husen, och därmed möjliggjorde man på ett helt annat sätt än tidigare arbeten under vintern och slapp ifrån en topp under sommaren.

Men ändå har vi för höga siffror för bostadsbyggandet under sommarmånaderna. Jag tar nu byggnationen i de s. k. rapportorterna, och jag vågar väl säga att vi förra sommaren var uppe i en pågående produktion på över 70 000 lägenheter. Men det har inte heller fattats igångsättning av lägenheter, ty man har fått påbörja flera lägenheter än som har färdigställts. Det är klart att om man kan öka hela byggandet totalt längre fram, så är detta ett gemensamt önskemål, men jag tror det är felaktigt att försöka bibringa allmänheten den uppfattningen, att så snart det blir en aldrig så liten svacka i sysselsättningen, kan man fylla ut den med stora tillstånd.

Jag hör nu att herr Wedén sagt, att om man hade gjort så och så och kommit tidigare med dessa tillstånd, hade det blivit bättre. För närvarande är det så, att bostadsstyrelsen har fattat beslut att frisläppa ungefär 6 000 lägenheter för januari och februari, men arbetsmarknadsmyndigheterna säger att det inte går, ty då får vi en onormalt stor sysselsättning under just högsommarmånaderna. Det tror jag är mycket angeläget att undvika, eftersom den s. k. fria sektorns byggnation, trots vad man säger om allt som vi reglerar, är mycket omfattande, och den kulminerar i regel under dessa högsommarmånader.

Därför måste man ta hänsyn till detta när man släpper fram nya tillstånd.

Herr BENGTTSSON i Halmstad (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ville med mitt resonemang bara peka på det problem, som uppstår vid en snabb rationalisering av byggnadsverksamheten när byggnadsarbetarkåren är praktiskt taget oförändrad. Om vi kan pressa framställningstiden för ett bygge och pressa ned antalet man på varje byggnadsplats, måste det vid oförändrad byggnadsarbetarkår betyda en våldsamt ökad bostadsproduktion, om man skall kunna ha hela kåren i full sysselsättning. I den situationen måste man också ta i betraktande, huruvida det finns ekonomiska möjligheter att lyfta av kreditiven för att klara de långa lånen. Det är här jag har sett en svårighet, och det var egentligen den jag ville peka på.

Problemet är inte så enkelt som reservanterna gör gällande. De säger att allt klarar sig självt och att det inte blir så mycket ökade investeringar på det ena eller andra hållet, eftersom det inte finns tillräckligt med pengar. Jag har pekat på denna fara. Jag tror inte att herr Wedén, som sysslar så mycket med bostadsbyggande, kan komma ifrån att dagens verkligt svåra problem är att lyfta av byggnadskreditiven.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om rationaliseringen inom byggnadsindustrien verkligen blir av det format som herr Bengtsson tydligen väntar sig, hoppas jag att detta icke skall leda till att någon arbetskraft friställs eller överförs till andra områden utan skall leda till en ökad bostadsproduktion.

Till socialministern vill jag säga, att den iakttagelsen har ju gjorts i många år, att det är nyttigt att komma i gång med nya byggen tidigt under året. Från den synpunkten var naturligtvis den starka igångsättningen under maj och

Upphävande av byggnadsregleringen m. m.

juni förra året alldeles riktig. Det anmärkningsvärda är emellertid, att vi i alla fall har fått något högre arbetslöshetssiffror under hela hösten och även under januari, trots den gynnsamma väderleken, än under motsvarande period ett år tidigare. Det är först under februari detta har svängt, vilket är naturligt, då väderleken i februari förra året var mycket oförmånlig och i år särskilt förmånlig.

Oberoende av vad arbetsmarknadsstyrelsen har sagt blir det väl under första halvåret 1957 några tusen fler lägenheter än socialministern räknade med från början när bostadspropositionen förra året lades fram. Hade man släppt loss dessa lägenheter inte först under januari—februari utan något tidigare, under hösten, är det väl i hög grad antagligt, att detta också skulle ha berett något ökade sysselsättningsmöjligheter för en del av de byggnadsarbetare, som har gått arbetslösa därför att byggnadsobjekten inte var tillräckliga. Den tankegången kan väl inte vara så svår att förstå, och jag tror den i huvudsak är riktig.

Herr JANSSON i Benestad (bf):

Herr talman! Den här frågan kommer igen år efter år, och läget är varje gång ungefär detsamma: det ställs krav på våra investeringar som är större än våra kapitalresurser, vår materielltillgång och den arbetskraft vi förfogar över. Frågan är under sådana förhållanden ganska enkel: Hur skall man, om byggnadsregleringen tas bort helt och hållet, få en avvägning mellan olika investeringar? Det kan i så fall inte ske någon annan avvägning än att den som förfogar över de ekonomiska resurserna bygger, medan andra blir utan. I ett sådant läge skulle såvitt jag förstår framför allt landsbygdens bostadsbyggande komma i efterhand, och många mindre, ekonomiskt svaga företag skulle knappast ha möjlighet att företa investeringar.

Så länge vi har detta läge med spänningar i ekonomin inom vårt samhälle är det förnuftigt och nödvändigt att behålla byggnadsregleringen. Om läget blir lättare, kan man resonera om att ta bort den, men för närvarande är det inte möjligt. Skulle byggnadsregleringen slopas, finge man också räkna med ett ytterligare förhöjt pris på pengar. Man kunde reglera investeringsverksamheten med en räntehöjning, men det är en väg som inte heller kan beträdas i det läge där vi befinner oss.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåntandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Munktell begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåntandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Munktell begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 118 ja och 90 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Interpellation ang. framläggande av förslag till hyreslagstiftning i enlighet med hyresregleringskommitténs betänkande — Interpellation ang. tryggande av journalisternas verksamhet i tryckfrihetens anda

§ 21

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 22

Herr RYLANDER (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Omfattande spörsmål av principiell art behandlas i Kungl. Maj:ts proposition nr 86 angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen, och med anledning härav anholder jag att motionstiden beträffande denna proposition förlänges till 15 dagar.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 23

Interpellation ang. framläggande av förslag till hyreslagstiftning i enlighet med hyresregleringskommitténs betänkande

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr SVENNING (s), som anförde:

Herr talman! I sitt den 23 oktober 1954 avgivna betänkande, Hyran för omöblerade lägenheter, berörde hyresregleringskommittén bl. a. ett förfarande, som uppenbarligen syftar till att kringgå hyreskontrollen. Förfarandet går ut på att till de blivande »hyresgästerna» i en flerfamiljsfastighet sälja ideella andelar i fastigheten. Metoden ger säljaren möjlighet att betinga sig ett oskäligt högt pris för fastighetsandelarna och synes icke kunna hindras genom någon av bestämmelserna i hyresregleringslagen eller kontrollagen. Det är, framhöll hyresregleringskommittén, uppenbarligen icke tillfredsställande, att ett förfaringsätt som det nu beskriv-

na skall kunna få förekomma. Det är icke tilltalande, att hyreskontrollen skall kunna sättas ur spel av illojala företagare utan någon som helst påföljd.

Hyresregleringskommittén föreslog därför kontroll över försäljningen av ideella andelar i flerfamiljsfastigheter på så sätt, att det stadgas förbud mot att till högre pris än hyresnämnden godkänt överlåta mindre andel än en fjärdedel i fastighet, som innehåller minst fem lägenheter. Reglerna för kontrollen föreslogs utformade i överensstämmelse med vad som gäller beträffande överlåtelse av bostadsrätt.

Kommitténs förslag ledde icke till att någon proposition framlades, kanske beroende därpå att kommittén framhöll, att det ej vore så stor risk för att det påtalade förfaringsättet skulle bli allmänt praktiserat. Systemet med ideella andelar har numera, som känt, tillämpats i relativt stor omfattning, då det gäller äldre hus. I detta hänseende tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på de mycket omtalade transaktioner som utförts av godsägaren Gunnar Läggeberger i Fliseryd.

Med stöd av det anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet nu beredd att med anledning av de aktuella fallen på hyresmarknaden framlägga ett förslag enligt de riktlinjer och regler som återfinnes i hyresregleringskommitténs betänkande?

Denna anhållan bordlades.

§ 24

Interpellation ang. tryggande av journalisternas verksamhet i tryckfrihetens anda

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAMRIN i Jönköping (fp), som yttrade:

Interpellation ang. tryggande av journalisternas verksamhet i tryckfrihetens anda

Herr talman! Tidningspressens förhållande till den offentliga makten och till enskilda personer har under senare år i olika sammanhang varit föremål för lagstiftarnas intresse. Man har arbetat med att anpassa de bestämmelser, som funnits på detta område, efter nyare rön med bevarande av den roll som det tryckta ordet av ålder intar i vår fria samhällsdebatt. Vidare har den svenska publicistkårens ideella organisation utarbetat anvisningar om hur medlemmarna bör meddela allmän upplysning utan men för enskilda medborgare. Tidningarnas medarbetare har — i likhet med tidningsledningarna — ägnat ökat intresse åt yrkesutbildningen. Målet är att genom en modern press med ansvarskännande och kunniga medarbetare fylla det ständigt ökade behovet av snabb och vederhäftig upplysning i frågor av allmänt intresse.

Emellertid har på sistone inom Svenska journalistförbundet framkommit farhågor för att medlemmarna icke skall kunna på ett riktigt sätt fullgöra sina uppgifter, därest icke lagstiftningen tar hänsyn till vissa nyare förhållanden som kommit till synes inom pressen. Vad som hittills garanterats i lag, är rätten för envar att öva insyn i myndigheternas verksamhet samt rätten att sprida meddelanden därom i tryckta skrifter. Sistnämnda befogenhet tillkommer endast de ansvariga utgivarna. På den tid då grunderna för vår tryckfrihet lades, var de aktiva pressmännen i allmänhet också ansvariga utgivare. Numera utgör de bara en liten minoritet i kåren och deras antal minskar ständigt genom den fortgående tidningskoncentrationen.

Samtidigt har uppkommit en kår av tidningsmedarbetare, som i många fall inriktas på specialområden. Denna utveckling kan väntas fortgå parallellt med samhällslivets ökade differentiering. Kravet på förbättrad journalistutbildning blir därigenom aktualiserat, och vidare uppkommer frågan huruvida

de enskilda medarbetarna kommer att kunna nyttiggöra sina kunskaper genom att lämna allsidig information i de olika ämnena. Medan nyhetskällorna i allmänhet står öppna jämlikt offentlighetsprincipen i vårt rättssystem, beror själva publiceringen helt på direktiv som erhålles genom de ansvariga utgivarna. I den mån obehörigt inflytande från krafter i samhället kan övas på denna starkt begränsade grupp, blir det möjligt att verksamt hindra den allmänna upplysning som lagarna skulle skydda.

Känslan av osäkerhet inom journalistkåren synes inte ha minskats genom vissa formella garantier som lämnats i kollektivavtal med arbetsgivarparten. Förutom befrielse från s. k. vanhedrande uppdrag har medarbetarna där tillförsäkrats rätt att i annan tidning publicera visst slag av material, om publicering vägrats i den tidning, där vederbörande är anställd. I praktiken anses regeln knappast kunna tillämpas med hänsyn till de personliga riskerna för medarbetaren. Över huvud synes man inom Svenska journalistförbundet anse, att det journalistiska arbetets särskilda karaktär inte tillåter en reglering enbart i de former, som på arbetsmarknaden tillämpas beträffande arbetsförhållanden och löner, d. v. s. i kollektivavtal med arbetsgivarna. Den publicistiska gärningens egenart är ju också tydligt markerad i våra grundlagar, ehuru där endast talas om de ansvariga utgivarna.

Det synes sålunda vara ett utbrett önskemål bland journalister att få undersökt, huruvida även de enskilda medarbetarnas ställning kan definieras i lag. Syftet skulle vara att i princip fastslå deras rätt och skyldighet att inom tryckfrihetens gränser lämna allsidig information i den tidning, vari de är anställda, eller vid behov i annan publikation. Enligt den uppfattning som jag här refererar, skulle en breddning av inflytandet och ansvaret minska ris-

Interpellation ang. tryggande av journalisternas verksamhet i tryckfrihetens anda

kerna för det fria ordet i morgondagens tidningsvärld, vars ägare- och maktförhållanden ej nu kan förutsägas.

Med anledning härav hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat diskussionen inom journalisternas fackorganisation om de enskilda medarbetarnas ställning i företagen?

Har herr statsrådet i så fall övervägt åtgärder i syfte att trygga journalisternas verksamhet i tryckfrihetsförordningens anda?

Denna anhållan bordlades.

§ 25

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner:

nr 507, av herrar *Rydén* och *Bracónier*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt,

nr 508, av herr *Jönsson* i Jämtlands Sikås *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 66,

nr 509, av herr *Onsjö m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 71, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 510, av herr *Jacobson* i Vilhelmina *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 71, samt

nr 511, av herrar *Helén* och *von Friesen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, med förslag till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 26

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens andra kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta kammarens kanslipersonal, den 6 mars 1957.

Herrar deputerade biföllo en av kanslisten hos kammaren amanuensen jur. kand. Per H. Stenberg gjord hemställan om entledigande från sin kanslistjänst och antogo juris studeranden Pär Kettis att från och med denna dag vara kanslist hos kammaren.

In fidem

Gunnar Britth

§ 27

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.07.

In fidem

Gunnar Britth